

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HRVATSKA

RIJEC

BROJ 1057

21. SRPNJA 2023. CIJENA 50 DINARA

XII. Seminar bunjevačkog stvaralaštva u Tavankutu

Susreti na izvorištu

SADRŽAJ

6

Prosvjedi Srbija protiv nasilja
**Može li oporba iskoristiti
bunt građana?**

10

Golubinačke mačkare
na karti Federacije europskih
karnevalskih gradova
**Važan iskorak za malu
hrvatsku zajednicu**

12

Mons. Petar Palić, biskup
mostarsko-duvanjski i apostolski
upravitelj trebinjsko-mrkanski
**Kao kršćani
ne gubimo nadu
i vjeru u bolje sutra**

26

Naši gospodarstvenici (CXLXIII.)
**U poljoprivredi se može
napredovati, ali uz puno
rada i odricanja**

33

Izložba crteža Nebojše Gabrića
u Tavankutu
Perlice kao inspiracija

45

Hrvati iz Srbije na turniru
u Münchenu
**Mali nogomet
– veliki rezultati**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika),
Branimir Kuntić, Dragan Muharem,
Marko Tucakov, Krunoslav Đaković,
Josip Dumendžić i Tomislav Vuković

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

• Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
• Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
• Zvonko Sarić
(novinar)
• Jelena Dulić Bako
(novinarka)
• Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
• **LEKTOR:**
• Zlatko Romić
• **TEHNIČKA REDAKCIJA:**
• Thomas Šujić (tehnički urednik)
• Jelena Ademi (grafička urednica)
• **FOTOGRAFIJE:**
• Nada Sudarević
• **ADMINISTRACIJA:**
• Branimir Kuntić
• Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
• Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
• **KOMERCIJALISTICA:**
• Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

• **TELEFON:** ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

• **TEKUĆI RAČUN:** 325950060001449230

• **E-MAIL:** ured@hrvatskarijec.rs

• **WEB:** www.hrvatskarijec.rs

• **TISAK:** Rotografika d.o.o., Subotica

• List je upisan u Registar javnih glasila

• Agencije za privredne registre Republike Srbije

• pod registarskim brojem: NV000315

• COBISS SR-ID 109442828

• CIP - Katalogizacija
• u publikaciji Biblioteka
• Matice srpske, Novi Sad
• 32+659.3(497.113=163.42)

**Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju**

Što dalje?

Niska otkupna cijena, tko preživi pričat će. Tako (pretjerano) dramatično zvuče ratari kada sumiraju rezultate ovogodišnje žetve pšenice. Čini se da su se, barem kada je riječ o prinosu, preračunali i poljoprivrednici i struka. Nitko nije računao na toplinski udar s kraja lipnja, kada je umjesto prirodnog nalijevanja zrna pšenica sazrila ranije. Ono na što se računalo (ma koliko bolno bilo) je niska cijena. Ni najveći optimisti među poljoprivrednicima nisu se nadali pristojnoj cijeni, jer je još početkom godine bilo jasno da se ove godine od žita (a izgleda i drugih ratarskih kultura) neće okoristiti. Ništa im ove godine ne ide na ruku, ni kvaliteta, ni prinos ni kretanja na burzi. No, za sada šute i rade dalje.

Oni koji ne šute su deseci tisuća građana koji se iz tjedna u tjedan okupljaju na prosvjedima. U Beogradu i još tridesetak drugih gradova. Nije ih pokrenula oporba već građanski bunt, a tako što u Srbiji se nije dogodilo odavno. Pitanje je sada samo ima li dovoljno jakih, karizmatičnih oporbenih lidera koji mogu dalje artikulirati prosvjede ili će ova prilika biti propuštena i prosvjednici se umoriti, što od ljetne vrućine, što zbog toga što nema odgovora na pitanje – što dalje?

Hoće li veliki broj građana na ulicama ujediniti oporbu oko strateških ciljeva i iznuditi fer izbore (što onda donekle i daje neke šanse) ili će višetjedni izlasci na ulice ostati bura u čaši vode? Hoće li građanima dovoljna biti samo želja oporbe da dođe na vlast ili će tražiti programske i ostvarive ciljeve?

Čini se da vlast mudro promatra sa strane. Na ruku joj ide vrijeme, jer ljeto se nekako do sada nije pokazalo pogodnim za velike promjene. Ide joj na ruku i to što oporba, čini se, još uvijek nije uspjela »iskoristiti« ljude na ulicama.

Prvi test i za jedne i za druge bit će pokrajinski i lokalni izbori. Njih će svakako biti. A ako naprednjaci procijene da im neće izmaći vlast, bit će izbora na državnoj razini. Glasovat ćemo svakako, ali nije svejedno u kojim uvjetima. Ne kaže se uzalud da nije važno tko glasuje već tko broji glasove.

Z. V.

Veleposlanik Hrvatske Hidajet Bišćević za *Demostat*

Kome bi više odgovarala Srbija integrirana u EU negoli Hrvatskoj?

Hrvatski veleposlanik u Srbiji **Hidajet Bišćević** rekao je u intervjuu za *Demostat* kako je Hrvatska otvorena i spremna pružiti podršku Srbiji na putu k Europskoj uniji, i da je strateški cilj i interes Zagreba pripadnost svih zemalja jugoistočne Europe istoj zajednici demokratskog svijeta. U intervjuu koji je glavni urednik *Demostata* **Zoran Panović** vodio polovicom srpnja Bišćević je govorio o procesu europskih integracija Srbije, otvorenim pitanjima između dvije zemlje, odnosima u regiji i drugom.

Na pitanje »koliko danas Hrvatska iskreno želi Srbiju više integriranu k EU i koliko joj u tome može pomoći, naravno pod uvjetom da Srbija to iskreno želi – i približavanje EU i pomoć Hrvatske?« veleposlanik Bišćević je odgovorio:

»Odgovor će možda zvučati odviše izravan, možda i grub – dakle, dajte da uzvratim pitanjem: kome bi više odgovarala Srbija integrirana u Europsku uniju negoli Hrvatskoj? Sve drugo, u današnjoj slici Europe podijeljene i polarizirane, s potencijalnim novim crtama razdjelnicama, bio bi strateški i sigurnosni izazov. Kako bi izgledala sigurnosna karta ovog dijela europskog jugoistoka s Hrvatskom na jednoj strani i Srbijom na nekoj drugoj? Zar trebamo dopustiti da postanemo poligonom vojno-sigurnosne konfrontacije Istoka i Zapada?

Pitanje je, dakle, pitanje za Srbiju – na Srbiji je da odluči o integraciji s EU, Hrvatska je otvorena i spremna pružiti podršku na tom putu, Hrvatska je spremna na suradnju, na dobrosusjedstvo, na ravnopravne odnose na načelu nemišanja u unutarnje poslove...

Nije da nisu pokušavali da odnose poprave i Koštunica i Sanader, i Tadić i Josipović i Kitarović i Vučić. I ne samo oni. Ali su bilance traljave. Da li je nakon svih ovih godina jasno da cementirani ratni narativi trajno remete punu normalizaciju odnosa Srbije i Hrvatske?

Svakako. Davno sam rekao da mi živimo u paralelnim povijestima. I uvijek tomu dodajem neporecivu istinu – na

kraju svega, ne mogu postojati dvije povijesne istine. A bez istine, teško da ima iskrenog i trajnog rješenja za te 'cementirane narative'.

Ovdje sam već dovoljno dugo da jasno vidim koja je cijena pokušaja da se održava 'jedna istina' koja se, da malo iskoračim iz diplomatskih obzira, svodi na odbijanje jasnog suočavanja s prošlošću.

Mislim pri tome na unutarnji odnos snaga ovdje, na otpore promjenama koji se oslanjaju upravo na to recikliranje i održavanje narativa prošlosti. Pitanje je, naravno, za samu Srbiju, jer nitko na njega ne može odgovoriti osim Srbije.»

Na pitanje u kojoj se mjeri Hrvatska osjeća i dalje kao zemlja »regije«, veleposlanik Bišćević je, među ostalim, odgovorio:

»Na žalost, kad spominjete 'regiju', doista je riječ o gotovo neodrživom terminu – jer, razlike i podjele u smislu geopolitičke pripadnosti i političkih vrijednosti malo se gdje toliko očituju kao u toj 'regiji' koja, na žalost, još ne pripada istom geostratezijskom sklopu već je podijeljena: članice euro-atlantskih integracija, zemlje zamrznutih sukoba i zemlje 'u vakuumu'.

Regije su, u svijetu, u načelu, geografsko-politički prostori koji dijele iste ili slične sigurnosne, vrijednosne i druge standarde. U tom pogledu, nažalost, u ovom trenutku to nije slučaj s ovim dijelom Europe. Otuda i hrvatski strateški cilj i interes: pripadnost svih zemalja ovog europskog jugoistoka istoj zajednici demokratskog svijeta.»

Odgovarajući na pitanje kako objašnjava situaciju »da hrvatska zajednica u Srbiji i srpska u Hrvatskoj imaju mnogo bolje odnose nego što ih imaju službena Srbija i Hrvatska, i da dvije zemlje u čijim su vladama ministri lideri nacionalnih manjina (**Žigmanov** i **Pupovac**) imaju tako loše odnose, što je ipak prilično paradoksalno?«, veleposlanik Bišćević je, među ostalim, odgovorio:

»Prije svega, ako su i kad su međudržavni odnosi na 'točki stagnacije', onda je svakako korisno i moguće čak i poticajno da vodstva dviju nacionalnih manjina u dvjema državama dobro surađuju, da na stanovit način 'otvaraju vrata'. Ali, istodobno, budimo realni... riječ je o odnosima i suradnji vodstava dviju zajednica. Sami pripadnici dviju zajednica, s obje strane, iskreno govoreći, nisu osobito aktivni sudionici tog procesa kojeg predvode vodstva... čini mi se da će za takvo što trebati vremena i oko toga treba biti realan. A paradoks o kojem govorite vjerojatno proizlazi iz proste činjenice da gospoda koju spominjete ne djeluju u jednakom domaćem, unutarnje-političkom miljeu.»

Kompletan intervju se može pročitati na portalu *Demostata: demostat.rs*.

33 godine DSHV-a

U Subotici je voljom 221 izaslanika iz svih krajeva Vojvodine na osnivačkoj skupštini 15. srpnja – prije 33 godine – 1990., utemeljen Demokratski savez Hrvata u Vojvodini. Riječ je o političkoj organizaciji vojvođanskih Hrvata koja je Statutom određena kao institucija »u kojoj se oblikuju, izražavaju i zastupaju kolektivni interesi Hrvata u Vojvodini (Bunjevaca, Šokaca i drugih Hrvata u Vojvodini) radi ostvarivanja političkih, kulturnih, gospodarskih i drugih ciljeva«, navodi se u priopćenju koje potpisuje opredsjednik ove stranke **Tomislav Žigmanov**.

Među ostalim, u priopćenju se ističe kako je »na početku demokratskih promjena u jugoslavenskom društvu skupina hrvatskih intelektualaca, većinom iz Subotice, artikulirala potrebu osnivanja političke stranke s glavnim ciljem da se bori za autentične interese Hrvata u Vojvodini«, s polazišnom pretpostavkom »da jedino politički oblik organiziranosti zajednice može pridonijeti pozitivnom rješavanju položaja i statusa hrvatskog naroda u Vojvodini u tek započetom procesu demokratizacije jugoslavenskog društva«.

»S ponosom i u ovoj svečarskoj prigodi ističemo kako je DSHV od osnutka bio i do danas ostao najvažniji stožer politički angažiranih Hrvata u Vojvodini te njihov najutjecajniji čimbenik. Riječ je, naime, o političkoj stranci zaslužnoj za brojna postignuća koja je hrvatska zajednica u Vojvodini od 1990-ih godina do danas ostvarila. Naši politički ciljevi i programski sadržaji, trajno okupljeni oko boljitka Hrvata u Vojvodini, to jest Srbije, bili su uvijek

lakše ostvareni ukoliko smo se, kao svjesni i odgovorni građani, nesebično zalagali svi – i vodstvo i svakoliko članstvo DSHV-a, u zajedničkom i sinergijskom djelovanju s brojnim drugim različitim čimbenicima. Tu prije svega imamo na umu stalnu suradnju s Hrvatskim nacionalnim vijećem, našim manjinskim samoupravnim tijelom, napose na planu koordiniranoga djelovanja glede ostvarivanja manjinskih prava Hrvata u Republici Srbiji. Izgradnja Hrvatskog doma – Matice, koji je nedavno svečano otvoren u nazočnosti premijera dviju vlada – srbijanske i hrvatske, najsnažnija je ne samo simbolička potvrda suradničkih odnosa unutar zajednice! Suradnje je uvijek bilo i s Katoličkom Crkvom i njezinim hrvatskim klerom, zatim s onim Hrvatima koji su zbog različitih razloga morali svoj zavičaj zamijeniti drugim, kao i s Hrvatima koji su organizirani kroz kulturne udruge, te drugim hrvatskim udrugama u Vojvodini. Ista je velebno ostvarena i uspješno okončana u izborima za V. saziv Hrvatskog nacionalnog vijeća u okviru predizborne platforme 'Hrvati i dalje Zajedno', koju je, rukovođen tim načelom, predvodio DSHV«, navodi se, među ostalim u priopćenju te zaključuje kako će se »nastaviti graditi ona politička partnerstva koja će jamčiti sudjelovanje autentičnih predstavnika hrvatske zajednice u procesima donošenja odluka na sve tri razine vlasti«.

Srbija i Hrvatska: Jedinstvena naplata cestarine

Javno poduzeće *Putevi Srbije i Hrvatske autoceste* potpisali su u ponedjeljak, 17. srpnja, Memorandum o poslovnoj suradnji, koji će omogućiti obje-

dinjenju naplatu cestarina na autocestama u dvjema zemljama.

Vozači iz Srbije i Hrvatske, koji imaju ENC uređaj, od rujna će bez čekanja prolaziti kroz naplatne kućice u obje zemlje.

Svi oni koji imaju srpske oznake moći će bez problema prolaziti rampe u Hrvatskoj, a oni koji imaju hrvatske oznake moći će bez čekanja prolaziti rampe u Srbiji, rekao je ministar graditeljstva, prometa i infrastrukture **Goran Vesić** nakon potpisivanja Memorandum.

»Ovaj dokument pridonijet će boljoj suradnji dviju država, kao i nastavku dobre poslovne suradnje koju već imaju«, rekao je ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Tomislav Žigmanov**, koji je nazočio potpisivanju Memoranduma.

Prosvjedi *Srbija protiv nasilja*

Može li oporba iskoristiti **BUNT GRAĐANA?**

»Ukrstile su se dvije stvari. Jedan vrlo konkretan dramatični povod i nezadovoljstvo koje se nagomilavalo 10 ili 15 godina. Zato su ovi prosvjedi specifični«, kaže Cvijetin Milivojević. »Ne može kritična javnost preuzeti vlast ako nije politički artikulirana. Na kraju se mora svesti na političke partije, sve ostalo je zamajavanje«, kaže Zoran Panović

Dva masovna ubojstva s početka svibnja, ono u Osnovnoj školi *Vladislav Ribnikar* u Beogradu i u Mladenovcu, kada je ubijeno 18, a ranjeno devetoro ljudi bili su kap koja je prelila čašu i koja je na ulice izvela Beograđane koji su tražili i traže i dalje odgovornost za porast nasilja u Srbiji. Prosvjedi su nastavljeni iz tjedna u tjedan i prošle subote Beograđani su 11. puta bili na ulicama s istim zahtjevima. Organizatori prosvjeda traže smjenu Savjeta Regulacijskog tijela za elektroničke medije, gašenje i tabloida koji promoviraju nasilje, oduzimanje nacionalne frekvencije privatnim televizijama *Pink* i *Happy*, te ostavku ministra unutarnjih poslova **Bratislava Gašića** i direktora Bezbednosno-informativne agencije **Aleksandra Vulina**. Ni jedan od zahtjeva nije ispunjen, ali su građani za sada ustrajni, i nešto se za ovih 11 izlazaka na ulice ipak dogodilo: širenje prosvjeda nezadovoljnih građana na druge gradove. Hoće li se ipak prosvjedi umoriti sami od sebe, ima li proeuropska oporba snage iskoristiti ovo nezadovoljstvo građana ili trebaju novi ljudi; što znači izlazak na ulice u još tridesetak gradova, što bi mogli donijeti pokrajinski i lokalni izbori koji će biti naredne godine?

Rizično ljeto

Analitičar **Cvijetin Milivojević** u izjavi za *Hrvatsku riječ* podsjeća da je građane na ulice izveo konkretan razlog i za razliku od prijašnjih prosvjeda koji su bili političke prirode u slučaju prosvjeda *Srbija protiv nasilja* riječ je o razlozima koji dotiču svakog građanina Srbije, bez obzira na njegov politički stav.

»Ukrstile su se dvije stvari. Jedan vrlo konkretan dramatični povod i nezadovoljstvo koje se nagomilavalo 10 ili 15 godina. Zato su ovi prosvjedi specifični. Specifični su i po tome što šire svoju bazu. Jesu sada manje masovni, ali su se od Beograda i djelomice Novog Sada koji je pratio Beograd, proširili i na još tridesetak gradova

Srbije. Pa čak i ako, kao što je to slučaj u Knjaževcu, ni oporba nema hrabrosti izaći onda izađe jedan čovjek«, kaže Milivojević.

Prosvjedi građana dogodili su se nakon dugotrajne apatije, ali dio koji sebe naziva građanskom Srbijom nema iza sebe političku stranku. Za dugogodišnjeg novinara i direktora *Demostata* **Zorana Panovića** to jeste problem, a dilema partijsko ili građansko po njemu je elementarno neraumijevanje politike, jer političke stranke moraju biti stožer prosvjeda.

»Aleksandar Solženjicin napisao je 70-ih godina prošlog stoljeća, kada je protjeran iz Sovjetskog Saveza, da je nasilje uvijek rezultat dugogodišnje indoktrinacije lažima. To obično radi država, sustav, a građani šute čuvajući svoju štrucu kruha. U Srbiji očigledno više ne«, kaže Milivojević.

»Lideri nekih partija se ne pojavljuju, što je apsurdno. Zamislite da se 90-ih nisu pojavljivali **Vuk Drašković**, **Zoran Đinđić**, **Vesna Pešić** ili 2011. **Aleksandar Vučić** i **Tomislav Nikolić**. Ne može kritična javnost preuzeti vlast ako nije politički artikulirana. Na kraju se mora svesti na političke partije, sve ostalo je zamajavanje. Zamajavanje vlasti koja najavljuje neke nadstranačke organizacije, valjda bi to trebao biti novi Socijalistički savez, ili oporbe koja bi pravila neku bezpartijsku pluralnu sferu«, kaže Panović za naš list.

Novo iskustvo je to što se prosvjedi protiv vlasti događaju tijekom ljeta.

FOTO: Beta

»Može to ohrabriti oporbu, ali je i rizično jer ljeta u Srbije nije vrijeme za velike političke događaje. Jedini za oporbu važan ljetni događaj bili su veliki prosvjedi u Beogradu na Preobraženje, 19. kolovoza 1999. godine. Ali to su bile drugačije okolnosti. Kompleksno vrijeme, poslije NATO bombardiranja. Tada se vidjela snaga oporbe, koja je bila zamrla tijekom bombardiranja«, kaže Panović.

Dvostruki dobitak

Prosvjedima *Srbija protiv nasilja* najviše su dobili građani, smatra Milivojević.

»Građani su se ohrabрили. Shvatili su da njihova štruka kruha, posao u nekom javnom poduzeću ima strašnu cijenu. S druge strane, na dobitku je i oporba, njen glas se ponovno čuje. Dvije su sada mogućnosti. Prosvjedi će se osipati, ne samo zašto što smo u ljetu već i stoga što nisu dovoljno motivirajući. Nema konkretnih zahtjeva u konkretnom razdoblju. Ako je jedan od zahtjeva smjena ministra Bratislava Gašića, onda bi trebalo da se da rok za ispunjenje i najavi što će biti naredni korak ako se zahtjev ne usvoji. Vide to i građani koji šetaju i to ih nervira i demotivira. Iako imate zahtjeve, morate ih oročiti. Drugo, ti zahtjevi moraju biti precizniji i jasniji. Treće, unutar oporbe mora se naći najmanji zajednički interes. Jedan od prvih zajedničkih interesa po meni su izvanredni izbori u Beogradu. To također građani na prosvjedima traže«, kaže Milivojević.

Za Panovića problem oporbe je višak partija i to što ljudi imena lidera partija ne povezuju s partijama, za razliku od sranaka na vlasti.

»U međuvremenu, oporba je shvatila da nije bilo konkretnog povoda za izlazak građana na ulicu ona ne bi imala snagu izvesti građane na prosvjede. Oporba se jeste okoristila time što su građani izašli na ulice, ali to jeste politička borba. I u tom smislu ne vidim problem što se povećava broj zahtjeva koji stižu iz oporbe«, kaže Milivojević.

Naš sugovornik kaže da je i dalje sve u Vučićevim rukama, a što će biti njegovi potezi ovisi od toga što će događati na ulicama; hoće li se oporba ušutjeti, hoće li se netko od njih polakomiti za sitnim ustupcima? Od toga će i ovisiti hoće li biti izvanrednih beogradskih izbora i hoće li uz redovite lokalne i pokrajinske građani Srbije naredne godine izaći i na parlamentarne izbore.

»Sve zemlje EU i zemlje izvan EU u našem okruženju razdvajaju lokalne, tzv. komunalne izbore od parlamentarnih i predsjedničkih. Zašto? Iz vrlo jednostavnog razloga, jer na lokalnu birate onog tko će riješiti lokalne komunalne probleme. Kod nas to nije slučaj. Izbora će na proljeće biti svakako, barem onih redovitih. Malo je vremena da se bilo što popravi, ali nadam se da oporba na njih neće izaći kao grlom u jagode«, zaključuje Milivojević i dodaje kako se pokazalo da prilikom pregovora vlasti i oporbe uz posredovanje europarlamentaraca oni nisu podržali opravdane zahtjeve oporbe za poboljšanje izbornih uvjeta.

Z. V.

Ekonomski napredak po stanovniku

Mnogi pokazatelji su bolji, ekonomisti se slažu da je došlo do napretka i da je za Hrvatsku dobro to što je ušla u EU. Ali postoje, kažu ekonomisti, i činjenice koje pokazuju da je Hrvatska mogla bolje, kao na primjer kada se uspoređi s Rumunjskom i drugim istočnoeuropskim zemljama koje su nekada po stupnju razvoja bile znatno iza Hrvatske dok su ju danas prestigle

U povodu desete obljetnice ulaska Hrvatske u EU među različitim analizama objavljeni su i brojni ekonomski pokazatelji koji trebaju pokazati što je članstvo donijelo Hrvatskoj na ekonomskom planu. Među ostalim, to su ukupni bruto društveni proizvod, pa onda ista ta suma podijeljena po glavi stanovnika, povećanje prosječne plaće, stopa zaposlenosti i nezaposlenosti, dug države i drugi. Ovi i mnogi drugi pokazatelji, indeksi i ljestvice trebali bi pokazati je li vrijedilo ulaziti u EU gledajući to s ekonomske strane, ili kazano jednostavno – je li se isplatilo?

Pri procjeni kako je članstvo u EU utjecalo na ekonomski položaj Hrvatske i njenih građana ističu ekonomski analitičari važno je imati u vidu da se u trenutku ulaska u Europsku uniju Hrvatska nalazila u recesiji, ali i da je otvaranje tržišta rada EU za posljedicu imalo veliki val iseljavanja stanovnika, posebno u Njemačku, Austriju i Irsku, što je također utjecalo i na ekonomiju i na pokazatelje.

Rast po glavi stanovnika

Prvi najčešće navođeni pokazatelj je ukupni BDP, a drugi BDP po glavi stanovnika, jer se na osnovu ovog parametra može ocijeniti privredni rast. Prema definiciji, bruto društveni proizvod (BDP) je ukupan iznos proizvedene robe i pruženih usluga u jednoj zemlji za godinu dana, izražen u novcu. U njegov zbir ulazi sve što su proizvele domaće i strane firme na teritoriju jedne države.

Što je veća vrijednost sume tih proizvoda i usluga, veća je i mogućnost da se poveća kupovna moć stanovništva, kao i plaće i mirovine. Bitno je u ovim analizama i koji sektori daju najveći doprinos realnom rastu BDP-a kao što su poljoprivreda, turizam, građevinarstvo, trgovina, usluge...

Podaci Hrvatske narodne banke (HNB) pokazuju da je Hrvatska u 10 godina članstva u EU uspjela u značajnoj mjeri povećati svoj BDP. Tako je neposredno prije ulaska u EU 2012. godine BDP iznosio 44,5 milijardi eura, dok

je do kraja 2022. godine dosegao 67,4 milijardi eura, prenosi portal euractiv.

Znatno je porastao i BDP po stanovniku iskazan u eura. U 2012. godini je BDP *per capita* bio 10.438 eura, a u 2022. godini 17.486 eura, pokazuju podaci HNB-a.

Što to znači kada se Hrvatska uspoređi s drugim zemljama? Hrvatski BDP ima stope rasta koje se sada kreću u uobičajenim rasponima zemalja istočne Europe, a iznad prosjeka Unije, navode eurostatističari. BDP po stanovniku danas je u Hrvatskoj veći od onog koji imaju Slovačka, Grčka i Bugarska, ali je manji od onog koji imaju Poljska, Mađarska, Rumunjska i baltičke države kao i druge razvijenije države EU. U vrijeme ulaska Hrvatske u EU realni BDP po stanovniku nalazio se na svega 61% europskoga prosjeka, deset godina kasnije realni BDP po stanovniku dostigao je 73% prosjeka iskazan u paritetu kupovne moći. Ovdje, ističu ekonomisti, pad broja stanovnika igra određenu ulogu, jer bi izračunati rast bio manji da nije bilo tog pada. Također, na kupovnu moć utječu i cijene pa recimo kada je riječ o Rumunjskoj (88% prosjeka EU) dio razloga veće kupovne moći leži u nižoj razini cijena nego u Hrvatskoj. Drugim riječima, prosječan stanovnik Rumunjske za svoju plaću, čak i ako je ona manja od prosječne hrvatske plaće, može kupiti više dobara i usluga nego prosječan stanovnik Hrvatske, što ga onda, statistički gledano, u praksi čini i bogatijim.

Radi lakše usporedbe, evo i podataka o kupovnoj moći u zemljama sljednicama bivše SFRJ. Slovenija, koja se vodi kao ekonomski najrazvijenija tranzicijska država u sastavu EU prošle je godine imala BDP po stanovniku na razini 92 posto prosjeka Unije.

Najveću kupovnu moć među zemljama koje nisu članice EU imaju Crnogorci 64 posto prosjeka EU. U Srbiji je razina kupovne moći, prema podacima Eurostata, prošle godine dosegala 53% prosjeka Europske unije a slično je i u Sjevernoj Makedoniji 51%, dok je u Bosni i Hercegovini iznosila tek 42% Unijina prosjeka.

Ljestvice i indeksi

Brojni su i drugi pokazatelji i ljestvice na kojima se različite države mogu uspoređivati po stupnju ekonomskog razvoja. Među ostalim, navode ekonomisti kako je Hrvatska na ljestvici Doing Business-sa 100+ mjesta došla do gotovo 50. mjesta na svijetu.

Također joj je i pozicija na ljestvici Indeksa ekonomske slobode gotovo dva puta bolja nego pri ulasku u EU.

Napredak potvrđuje i Indeks tržišne regulacije (OECD) koji je prilikom ulaska u Uniju bio najviši u Europi (najjače regulacije), a od prije nekoliko godina Hrvatska se približno nalazi u prosjeku EU. To znači da postoje pozitivni pomaci u deregulaciji pristupa tržištu, izdavanju dozvola i regulaciji pojedinih profesija, te regulaciji energetike, prometa, pokretanja poslovanja, javne nabave, stranih ulaganja i dr.

Indeks konkurentnosti se također u izvjesnoj mjeri poboljšao, među ostalim ovaj indeks mjeri smanjivanje bi-

rokratskih prepreka u gospodarstvu, prilagodljivost javnih politika i povećanje izvoza komercijalnih usluga. Međutim, na ovome planu i dalje postoje manjkavosti.

Zaposlenost i plaće

Važni ekonomski pokazatelji su i stopa zaposlenosti, odnosno nezaposlenosti. Neposredno prije ulaska u EU 2012. godine stopa nezaposlenosti je bila 15,9 posto, dok je krajem prošle godine pala na samo 7,1 posto

Na ovakav pad nezaposlenosti utjecala su i demografska kretanja. Naime, popis stanovništva iz 2011. godine i onaj iz 2021. godine pokazali su da se broj stanovnika Hrvatske smanjio za oko 400.000, odnosno za oko 10 posto. Premda dio razloga za to leži i u negativnom prirodnom prirastu, odnosno većem broju umrlih nego rođenih, veći je utjecaj imalo iseljavanje opet najviše iz ekonomskih razloga. Isto tako, povećala se i stopa zaposlenosti, jer je 2012. bilo uposlenih 43,2 posto stanovnika od 15 do 64 godina, dok ih je 2022. godine bilo 48,6 posto.

Za proteklih deset godina porasle su i neto plaće. Prosječna neto plaća 2012. godine u Hrvatskoj iznosila je 727 eura, a 2022. godine 1.016, pokazuju podaci Državnog zavoda za statistiku (DZS). To predstavlja rast od oko 44 posto u desetak godina.

Evo još nekih pokazatelja koji potvrđuju da su se stvari popravile nakon ulaska Hrvatske u EU na ekonomskom planu. Prema podacima DZS, proračunski je deficit u 2012. godini iznosio pet posto BDP-a, dok je u prošloj godini ostvaren proračunski suficit od 0,4 posto BDP-a.

U deset godina donekle je smanjena i razina javnoga duga, i to nakon epidemije covida kada je javni dug jako porastao. Dug opće države je, prema podacima DZS-a i HNB-a, u 2012. iznosio 69,2 posto BDP-a, a u 2022. godini 68,4 posto BDP-a.

U proteklih 10 godina došlo je i do rasta udjela i izvoza i uvoza roba i usluga u hrvatskom BDP-u, što pokazuje, među ostalim, i da se hrvatsko gospodarstvo dodatno otvorilo, ali i ojačalo.

Sve u svemu, mnogi pokazatelji su bolji, ekonomisti se slažu da je došlo do napretka i da je za Hrvatsku dobro to što je ušla u EU. Ali postoje, kažu ekonomisti, i činjenice koje pokazuju da je Hrvatska mogla bolje, kao na primjer kada se uspoređi s Rumunjskom i drugim istočnoeuropskim zemljama koje su nekada po stupnju razvoja bile znatno iza Hrvatske dok su ju danas prestige. Među glavnim razlozima za to ekonomisti ističu što je u Hrvatskoj tranzicija uništila veliki dio industrije, a novi pogoni uglavnom nisu niknuli, dok su druge istočnoeuropske zemlje od ulaska u EU puno napravile upravo na revitalizaciji industrije i na tehnološkom iskoraku pa je danas jedno od IT središta Staroga kontinenta upravo Rumunjska. A veliki bum u turizmu, iako donosi značajne prihode i radna mjesta, donio je i preveliku ovisnost o turizmu.

J. D.

Golubinačke mačkare na karti Federacije europskih karnevalskih gradova

Važan iskorak za malu hrvatsku zajednicu

»Izuzetno smo ponosni što su se Golubinačke mačkare našle na karti karnevalskih gradova. Ovo je za nas kao jednu malu hrvatsku zajednicu u Golubincima iznimno važno i to je povijesni trenutak za nas«, kaže predsjednica hrvatske golubinačke udruge Anita Naglić

Na generalnoj skupštini europske konvencije u Leškovcu 18. svibnja manifestacija *Golubinačke mačkare* službeno je postala članica Federacije europskih karnevalskih gradova. Ideja da *Golubinačke mačkare* podignu na višu razinu potekla je od HKPD-a *Tomislav* iz Golubina uz podršku Općine Stara Pazova i Turističke organizacije tog grada. Članovi golubinačke udruge velikim uspjehom smatraju uvrštavanje Golubina na kartu europskih karnevalskih gradova. Već od iduće godine očekuju dolazak većeg broja karnevalskih udruga iz cijelog svijeta i odlazak na karnevale u europske gradove.

Manifestacija s dugogodišnjom tradicijom

Golubinačke mačkare su kao običaj stigle u Golubince prije više od 200 godina. Pretpostavlja se da su stigle iz Dalmacije (gdje imaju najdužu tradiciju), u vrijeme doseljavanja u ovo selo. Godine 1963. održane su prve *mačkare* u organizaciji tadašnjeg Kulturno-umjetničkog društva

Vladimir Nazor, a 2003. godine, kada je osnovana udruga HKPD *Tomislav*, u Golubincima su održane prve obnovljene *mačkare*, a 2007. godine održan je prvi karneval u Golubincima.

»Željeli smo očuvati običaje naših starih: maskirati se, obilaziti kuće, izvoditi pjesme, pripremati tradicionalna jela i uvesti pokladno jahanje. Želja nam je bila održati tradiciju, ali i podići manifestaciju na višu razinu. Općina Stara Pazova je prepoznala naš trud i manifestaciju uvrstila kao događaj od općinskog značaja. Godine 2005. počeli smo izlaziti na ulice kao karnevalske grupe. Tada smo počeli razmišljati o ulasku u Federaciju europskih karnevalskih gradova. Gledali smo kako to rade gradovi koji imaju puno veću karnevalsku tradiciju. Samoinicijativno i od vlastitih sredstava odlazili smo na karnevale u Kotor, Leskovac, Banju Koviljaču, Pančevo i Šabac. U suradnji s Općinom Stara Pazova (budući da je financijer i garant) *Golubinačke mačkare* su ove godine primljene u europske karnevalske gradove. Sad će k nama dolaziti karnevalske grupe iz cijele

log svijeta i mi ćemo gostovati kod njih. To je za nas veliki uspjeh», kaže član HKPD-a **Tomislav** i nekadašnji predsjednik udruge **Vlatko Čačić**.

Aktualna uprava udruge zdušno je prihvatila projekt pret-hodnog vodstva: uvrštavanja *Golubinačkih mačkara* na kartu europskih gradova.

»Izuzetno smo ponosni što su se *Golubinačke mačkare* našle na karti karnevalskih gradova Srbije. To je za nas kao jednu malu hrvatsku zajednicu u Golubincima iznimno važno i to je povijesni trenutak za nas. Velika nam je cast, ali i velika obaveza za koju se nadam da ćemo je uspjeti ispuniti u narednom periodu. S druge strane, to nam donosi i razne benefite. Nadamo se da ćemo sada moći ugostiti više karnevalskih grupa, da će odaziv na *Golubinačke mačkare* biti još veći i da će se za njih još više čuti. Manifestaciju u ovakvom obliku ostavit ćemo našim pokoljenjima,

da nastave njegovati tradiciju i kulturu našeg naroda, ono što smo davno započeli«, istaknula je predsjednica golubinačke udruge **Anita Naglič**.

Značaj i za turizam

Osim Golubinaca i manjinske hrvatske zajednice, ovaj uspjeh iznimno je važan i za Općinu Stara Pazova, općinu s najživopisnijom nacionalnom strukturom u Srijemu.

»*Golubinačke mačkare* kao manifestacija s dugom tradicijom jedna su od manifestacija od općinskog značaja«, istaknula je ravnateljica Turističke organizacije Stara Pazova **Dragana Zorić**, te između ostalog dodala kako imaju 12 manifestacija od općinskog značaja i 60 kulturnih događaja tijekom cijele godine koje organizira Općina Stara Pazova i Turistička organizacija.

»*Golubinačke mačkare*, kao jedna specifična manifestacija koja čuva i njeguje tradiciju i običaje od zaborava, selo Golubince izdvaja od drugih. Presretna sam što su konačno uspjeli ući u europsku asocijaciju. Mi Srijemci koji živimo na teritoriju Stare Pazove prepoznati smo kao dobri domaćini, a isto tako i organizatori *mačkara*. Članovi udruge daju sve od sebe u svim aktivnostima i radu i vjerujem da će to biti veliki uspjeh za njih. To je od velikog značaja i za cijelu općinu. Veliki je odaziv posjetitelja i gostiju iz brojnih gradova Srbije i regije i samim tim turizam u našoj općini ide u dobrom smjeru. Smještajni kapaciteti na području naše općine iz godine u godinu rastu. Prepoznati smo kao općina koja ima manifestacijski turizam, prvenstveno tranzitni, ali su tu i druge manifestacije koje privlače brojne turiste iz Beograda i Novog Sada, ali i iz okolnih mjesta. Ljudi vole osjetiti duh Srijema. Otvorenog smo srca i svi su uvijek dobro došli, a vjerujem da to osjete i posjetitelji *Golubinačkih mačkara*«, istaknula je Dragana Zorić.

S. D.

Mons. Petar Palić, biskup mostarsko-duvanjski i apostolski upravitelj trebinjsko-mrkanski

Kao kršćani ne gubimo nadu i vjeru u bolje sutra

Intervju vodila: Željka Vukov

Udruga bunjevačkih Hrvata *Dužijanica*, u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem, Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata, Mostarsko-duvanjskom biskupijom i Gradom Mostarom organizira *Dužijancu u Mostaru* koja će biti održana od 21. do 23. srpnja. Povod je to za razgovor s biskupom mostarsko-duvanjskim i apostolskim upraviteljem trebinjsko-mrkanskim mons. **Petrom Palićem**. Mostarsko-duvanjska biskupija pokriva nekoliko županija i dva entiteta, dok je Trebinjsko-mrkanska biskupija jednim dijelom u entitetu Federacija BiH, a drugim u entitetu RS, gdje je zapravo i sjedište bi-

skupije. Hrvati su u Bosni i Hercegovini konstitutivni narod, ali se broj katolika smanjuje i sada je u BiH tek 15 posto katolika. O Katoličkoj Crkvi u BiH, te dolasku bunjevačkih Hrvata u Mostar razgovarali smo s biskupom Palićem.

► **Ove godine bit će tri godine kako ste preuzeli službu mostarsko-duvanjskog biskupa i apostolskog upravitelja trebinjsko-mrkanske biskupije. Koliko je župa i vjernika u biskupijama čiji ste biskup, odnosno upravitelj?**

Na blagdan Uzvišenja svetoga križa, 14. rujna, bit će tri godine od preuzimanja službe mostarsko-duvanjskog

Dok nije bilo samostalne hrvatske države, Crkva je odigrala nezamjenjivu ulogu u očuvanju nacionalnog identiteta i u domovini i u svijetu djelovala kao faktor koji ujedinjuje. Država polako preuzima ili bi trebala preuzeti neke djelatnosti koje nisu u vezi s izravnim poslanjem Crkve, a Crkvi, osobito svećenicima hrvatskog podrijetla, ostaje zadaća okupljati katolike hrvatskoga govornoga područja i čuvati u njima iskru onog specifično hrvatskog u krilu i u zajedništvu sveopće Crkve i među različitim narodima

biskupa i apostolskog upravitelja trebinjsko-mrkanskog, na koju sam imenovan 11. srpnja 2020.

Prema statistici za 2022., na području obje biskupije imamo oko 185.000 katolika, od toga je oko 15.000 katolika na području Trebinjsko-mrkanske biskupije, čije je sjedište u Trebinju.

► **Prisutnost katolika u BiH bila je u porastu do 1971. godine, od kada je u stalnom opadanju. Istodobno, porast drugih vjerskih zajednica bila je sve veća, pa je broj katolika 1991. godine pao na 17 posto, a prema rezultatima posljednjeg popisa stanovništva, u BiH živi samo 15 posto katolika. Kolika je značajna uloga Katoličke Crkve u čuvanju hrvatskog nacionalnog i vjerskog identiteta u Bosni i Hercegovini?**

Statistika nam, nažalost, po pitanju iseljavanja ne ide na ruku, barem ne Hrvatima u BiH, ali čini se ni ostalima. Prema nekim podacima, BiH je u 10 godina napustilo oko 600.000 ljudi. Važno je stvaranje uvjeta za život dostojan čovjeka, ali to može biti moguće samo ako postoji vladavina prava i poštivanje zakona. Na tom području je pred društvom u kojemu mi ovdje u Bosni i Hercegovini živimo dug i dalek put. No, kao kršćani ne gubimo nadu i vjeru u bolje sutra. Što se uloge Katoličke Crkve u čuvanju nacionalnog i vjerskog identiteta u Bosni i Hercegovini tiče, poznata je ta uloga kroz povijest, ali i danas. Međutim, Crkva bi okrnjila svoju ulogu i zadaću kad bi se smatrala samo čuvaricom vrijednosti. Papa **Franjo** govori da trebamo biti Crkva u izlasku, odnosno da svi mi, jer smo po krštenju članovi Crkve i udovi otajstvenog Tijela Kristova koje je Crkva, pozvani izaći iz sebe i svjedočiti pred drugima. To je evanđeoski poziv. Isus govori o pšeničnom zrnu koje mora umrijeti da bi donijelo plod. Tako su i svi članovi Crkve pozvani umirati sebi, svojim interesima, da bi živjela Crkva sutra. Jedino je to sigurno zagaraniran uspjeh, iako možda plodovi nisu na prvu vidljivi.

► **Crkva nije aktivni politički sudionik, ali značajna je u društvu. Imate li susrete i suradnju s političkim predstavnicima hrvatskog naroda u BiH?**

Crkva živi u određenom vremenu i na određenom prostoru i dio je društva i svih društveno-političkih zbivanja. Ona ne pretendira sudjelovati aktivno u izbornim procesima i aktivnom vođenju politike u jednom društvu. Ali,

činjenica je da Crkva sa svojim socijalnim naukom, drugim iskustvima angažiranosti u društvenom životu ima što ponuditi u rješavanju određenih problema s kojima se danas u društvu susrećemo. U tom smislu, smatram da su susreti i suradnja s onima koji nose političku odgovornost za Bosnu i Hercegovinu, a osobito za hrvatski narod, važni i potrebni.

► **Kako ocjenjujete situaciju u Bosni i Hercegovini?**

Jedan mi je prijatelj rekao da u nekim afričkim zemljama za neriješena stanja koriste riječ: Balkan. Što se situacije u Bosni i Hercegovini tiče, odgovorit ću jednom riječju: konfuzno! Državna administracija je prevelika (u BiH postoji pet razina vlasti: država BiH, dva entiteta – Federacija i Republika Srpska, Distrikt Brčko, kantoni/županije, općine i gradovi), a pojedini su kantoni/županije, gradovi i općine tako uređeni da predstavnik jednog konstitutivnog naroda može blokirati odluke drugog naroda, pa dok se ne dogovore, ako se dogovore. Sve to pridonosi tome da ljudi gube povjerenje u političke strukture i političke predstavnike, a predstavnici međunarodne politike se još uvijek traže i kao da ne znaju što bi s nama. Treba podsjetiti da su biskupi Bosne i Hercegovine u vrijeme potpisivanja Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, tzv. Daytonskog sporazuma potpisnicima poslali »otvoreno pismo« u kojemu su izrazili svoje bojazni. Iako se tada glas Crkve smatrao suvišnim, danas vidimo da su primjedbe i bojazni biskupa bili utemeljeni. Čak i neki međunarodni političari govore da su pogriješili u Bosni i Hercegovini. Tim se okvirnim sporazumom, osim zaustavljanja rata, nije postiglo puno, a neke su se stvari, što se tiče jednakopravnosti i konstitutivnosti, konkretno hrvatskoga naroda, pogoršale i zakomplicirale. Budući da sam po prirodi optimist, a kršćanin drugo i ne može biti, vjerujem u boljitak. A za to trebamo biti i bolji ljudi.

► **Hrvati u Bosni i Hercegovini konstitutivan su narod. U Srbiji Hrvati su nacionalna manjina s nešto manje od 40.000 pripadnika. Koliko pratite hrvatsku zajednicu u Srbiji?**

Iako mi ne nedostaje obveza i posla u dvjema biskupijama koje su povjerene pastirskoj skrbi mostarsko-duvanjskog biskupa, budući da sam pohađao sjemenište i klasičnu gimnaziju u Subotici, s vremena na vrijeme

pratim događaje. Tu su i poznanstva s biskupima i svećenicima, što mi, također, pomaže biti u tijeku događaja.

► **Prošle godine ste nazočili proslavi *Dužijance* u Subotici i bili predvoditelj euharistijskog slavlja, te ste mogli vidjeti ovaj stoljetni čin zahvale Bogu i pohvale čovjeku. Ne ovise obitelji bačkih Hrvata više od toga koliko će im roditi žita, ali je u tom narodu ostala zahvala Bogu za novi urod, kruh. Kako ste Vi doživjeli *Dužijancu*?**

Dužijanca u sebi sažima dva važna elementa: jedan je vjernički, a drugi narodni identitet, koji je sastavni dio zemlje u kojoj živite. *Dužijancom*, hrvatskim narodnim običajem i slavljem, naš hrvatski narod na ovim prostorima više od 100 godina na svečan i prepoznatljiv način zahvaljuje Bogu za svoje salaše, za dobru žetvu i za kruh svagdašnji. Bilo mi je drago vidjeti mlade i djecu, bandaša i bandašicu kako ponosno svjedoče svoj identitet. To budi nadu u budućnost, koliko god se ona činila neizvjesnom. Čuvajte i njegujte *Dužijancu*.

► **Ovog vikenda *Dužijanca* će biti slavljen i u Mostaru, prapostojbini ovdašnjih Bunjevaca Hrvata. Kako to doživljavate i tumačite?**

Ideja o organiziranju *Dužijance* u Mostaru došla je od vodstva Udruge Bunjevačkih Hrvata *Dužijanca*. Ovime se zapravo htjelo po uzoru na organiziranje *Dužijance* u drugim mjestima izvan Subotice upoznati ljude s ovom lijepom manifestacijom, odnosno zahvalom Bogu za završetak žetve, a onda i za kruh naš svagdašnji. Bit će to prilika pokazati i običaje koji žive među našim Bunjevcima Hrvatima više od stotinu godina.

► **Kakve su reakcije tamošnjih ljudi i vjernika. Kako je ozračje u pripremama?**

Drago mi je da se uz Mostarsko-duvanjsku biskupiju u organizaciju ovoga događaja uključio i Grad Mostar sa svojim gradonačelnikom gosp. **Mariom Kordićem**, zatim Ured Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske, kao i članovi raznih kulturno-umjetničkih društava s područja Mostara i okolice. Sa svoje ćemo strane učiniti sve da to bude lijepa manifestacija u Mostaru.

► **Jeste li već imali ovakvih velikih i, usudila bi se reći, dirljivih pohoda u biskupiji?**

Postoje različiti kulturni događaji u samom gradu Mostaru, ali i u drugim dijelovima biskupije, koja se prostire na tri županije/kantona. Međutim, ovaj događaj je poseban, jer u sebi spaja vjersko i narodno, liturgiju i kulturni identitet jednog dijela hrvatskoga naroda.

► **Ovom prigodom bit će obnovljena i otkrivena spomen ploča koja govori o prošlosti naših predaka. Pisani tragovi jasno govore o njihovom identitetu. Koliko je važno i danas ga sačuvati?**

Papa Franjo je jednom rekao da je »čovjek bez korijena, čovjek koji zaboravlja svoje korijene, bolestan čovjek« (Homilija u Domu sv. Marte, 5. listopada 2017.). Identitet je za čovjeka važan, a on se definira podrijetlom i različitim oblicima tradicije. Živimo u svijetu i društvu koje ponekad želi nametnuti ili izbrisati nešto što je sastavni dio čovjeka, ljudske osobe. Ne treba jedno društvo

Mons. Petar Palić porijeklom je iz Janjeva, najstarije hrvatske dijaspor na **Kosovu**. Rođen je 3. srpnja 1972. u Prištini, tadašnjoj **Skopsko-pri-zrenskoj biskupiji**. Nakon osnovne škole pohađao je Klasičnu gimnaziju u Skoplju i Subotici te od 1990. do 1995. **Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu**. U listopadu 2005. godine upisao je poslijediplomski studij na teološkom fakultetu sveučilišta **Karl-Franzens u Grazu**, na kojem je postigao doktorat iz teologije 2009. godine. Za svećenika Dubrovačke biskupije zaređen je **1. lipnja 1996. godine**.

Na izvanrednom zasjedanju Hrvatske biskupske konferencije 25. siječnja 2017. izabran je za generalnog tajnika Hrvatske biskupske konferencije. Papa Franjo imenovao ga je hvarskim biskupom 9. ožujka 2018., a za biskupa je zaređen 30. travnja 2018. u hvarskoj katedrali.

Na blagdan sv. Benedikta, 11. srpnja 2020. godine, papa Franjo imenovao ga je mostarsko-duvanjskim biskupom i apostolskim upraviteljem trebinjsko-mrkanskim. Službu je preuzeo na blagdan Uzvišenja sv. Križa 14. rujna 2020. godine.

biti utemeljeno isključivo na univerzalnim vrijednostima kao što su različitost i tolerancija. To bi doista bilo nepovijesno i nerealno. Važno je biti Hrvat, Srbin, Nijemac, Mađar, kao što su važni spol, dob, biografija, obrazovanje, socioekonomski položaj, podrijetlo i slobodna volja. Postoji mnogo načina kako bi se opravdao i sačuvao vlastiti identitet. Pisani trag je jedan od njih.

► **Bunjevački Hrvati u Bačkoj suočeni su sa stalnim pritiscima i negiranjima njihove pripadnosti hrvatskom narodu. Pokušava se prisvojiti i *Dužijanca* i još mnogo toga. Koliko Crkva može biti zid obrane, čini li dovoljno?**

Demokracija jednog društva je jaka i zdrava koliko čuva i štiti manjine. Identitet treba »drugoga«, kako bi sačuvao »vlastito«. Dok nije bilo samostalne hrvatske države, Crkva je odigrala nezamjenjivu ulogu u očuvanju nacionalnog identiteta i u domovini i u svijetu djelovala kao faktor koji ujedinjuje. Država polako preuzima ili bi trebala preuzeti neke djelatnosti koje nisu u vezi s izravnim poslanjem Crkve, a Crkvi, osobito svećenicima hrvatskog podrijetla, ostaje zadaća okupljati katolike hrvatskoga govornoga područja i čuvati u njima iskru onog specifično hrvatskog u krilu i u zajedništvu sveopće Crkve i među različitim narodima. Povezanost s Hrvatskom, kao i s Hrvatima u Bosni Hercegovini može biti od mnogostruke pomoći u očuvanju identiteta bunjevačkih Hrvata.

U susret *Dužijanci* u Mostaru

Dužijanca u Mostaru posljednja je u nizu slavlja *Dužijance* izvan Subotice. Bogati program Udruga bunjevačkih Hrvata *Dužijanca*, kompletnu organizaciju i sudionike preselila je ovoga vikenda u prapostojbinu u Mostar s ciljem pokazati sačuvano blago i susresti se s Bunjevcima iz raznih krajeva. Program koji će obilježiti ovu manifestaciju je sljedeći:

Subota, 22. srpnja

10 sati – sveta misa u crkvi Presvetog Trojstva u Blagaju. Nakon mise je otkrivanje obnovljene spomen-ploče bunjevačkih Hrvata iz 1933. godine, zatim posjet vrelu rijeke Bune, župnoj crkvi Presvetog Tijela i Krvi Kristove na Buni i obilazak spomen-ploče koju su postavili bunjevački Hrvati iz Mađarske.

19 sati – tribina na temu *Bunjevačke grane Hrvatskoga stabla u Hrvatskoj, Srbiji i Mađarskoj* u Biskupijskom centru u Mostaru.

Na tribini sudjeluju i govore:

– ravnateljica Gradskog muzeja u Senju **Blaženka Ljubović**

– povjesničar i kroatist dr. sc. **Dinko Šokčević**

– v. d. ravnateljice Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Katarina Čeliković**

– predsjednica Katedre za migracije i manjinske zajednice Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu izv. prof. dr. sc. **Marijeta Rajković Iveta**

– moderatorica tribine je glavna i odgovorna urednica tjednika *Hrvatska riječ* **Zlata Vasiljević**.

21 sati – Folklorna večer *Dužijanca u Mostaru* na Trgu ispred Hrvatskog doma *Herceg Stjepana Kosača*

Prikaz risarske pogodbe i nastup folklornih i pjevačkih skupina, te tamburaških sastava

Nedjelja, 23. srpnja

10 sati – sveta misa u katedrali Marije Majke Crkve u Mostaru

11.30 sati – svečani mimohod sudionika *Dužijance u Mostaru* od katedrale do Trga

12 sati – pozdravni govori i predaja kruha gradonačelniku Mostara, trg ispred Hrvatskog doma *Herceg Stjepana Kosača*

13 sati – svečani ručak

Organizator *Dužijance u Mostaru*:

Udruga bunjevačkih Hrvata *Dužijanca* u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem u Srbiji, Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata, Hrvatskom državnom samoupravom Mađarske, Mostarsko-duvanjskom biskupijom, Gradom Mostarom i Gradom Senjom.

Pokrovitelji manifestacije:

Grad Mostar i Središnji Državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Ž. V.

Republika Srbija
MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA I DRUŠTVENI DIJALOG
Beograd
Bulevar Mihajla Pupina 2

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, temeljem članka 119. Zakona o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 20/14 – US, 55/14 i 47/18), člana 8. Zakona o proračunu Republike Srbije za 2023. godinu (*Službeni glasnik RS*, broj 138/22), članka 3. Uredbe o postupku raspodjele sredstava iz Proračunskog fonda za nacionalne manjine (*Službeni glasnik RS*, br. 22/16 i 53/21) i Odluke ministra za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog o raspisivanju natječaja za dodjelu sredstava iz Proračunskog fonda za nacionalne manjine za programe i projekte iz područja kulture u 2023. godini broj: 401-00-00036/2023-04 od 7. jula 2023. godine, raspisuje

NATJEČAJ ZA DODJELU SREDSTAVA IZ PRORAČUNSKOG FONDA ZA NACIONALNE MANJINE U 2023. GODINI

Natječaj se raspisuje za dodjelu sredstava iz Proračunskog fonda za nacionalne manjine za realizaciju programa i projekata iz područja kulture.

Specifičan cilj natječaja je unaprjeđenje, njegovanje i jačanje kulturno-jezičnog identiteta nacionalnih manjina u Republici Srbiji.

Ukupna sredstva koja će biti dodijeljena po ovom natječaju iznose 30.000.000,00 dinara.

Sredstva su osigurana Zakonom o proračunu Republike Srbije za 2023. godinu, Razdjel 33 – Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, Funkcija 110 – Izvršna i zakonodavna tijela, finansijski i fiskalni poslovi i vanjski poslovi, Program 1001 – Unaprjeđenje i zaštita ljudskih i manjinskih prava i sloboda, Programska aktivnost 0002 – Prava nacionalnih manjina na samoupravu, ekonomska klasifikacija 481 – dotacije nevladinim organizacijama.

Minimalna vrijednost odobrenih sredstava po pojedinačnom programu/projektu ne može biti manja od 300.000,00 dinara, a maksimalna vrijednost odobrenih sredstava po pojedinačnom programu/projektu ne može biti viša od 1.000.000,00 dinara.

Pravo sudjelovanja

Pravo sudjelovanja na Natječaju imaju: ustanove, udruženja, fondacije, privredna društva i druge organizacije čiji su osnivači nacionalna vijeća nacionalnih manjina, organizacije civilnog društva upisane u odgovarajući registar, a čiji se ciljevi prema statutarnim odredbama, ostvaruju u području zaštite i unaprjeđenja prava i položaja pripadnika nacionalnih manjina, koje imaju sjedište na teritoriju Republike Srbije i zadužbine, fondacije i konferencije sveučilišta, odnosno akademija strukovnih studija (u daljem tekstu: sudionik natječaja).

Sudionik natječaja može konkurirati samo s jednim programom/projektom.

Kriteriji za ocjenu programa i projekata

Izbor programa i projekata koji će se financirati sredstvima iz Proračunskog fonda za nacionalne manjine vrši se primjenom sljedećih kriterija:

1. koliko opisani program i projekt odgovara ostvarivanju ciljeva programa i projekata postavljenih u natječajnom postupku;
2. dužina trajanja;
3. mogućnost daljeg razvijanja i održivost programa i projekta;
4. mjera do koje se doseže do ciljnih grupa kojoj su program i projekt namijenjeni;
5. mjera u kojoj kapacitet organizacije odgovara ostvarivanju ciljeva, i
6. opravdanost proračuna programa i projekata.

Dopunski kriteriji

1. projekti koji njeguju jezične osobenosti nacionalnih manjina kroz očuvanje, razvoj i prezentaciju kulturnog identiteta nacionalnih manjina;
2. projekti koji su usmjereni na afirmaciju i podizanje svijesti o uporabi jezika nacionalnih manjina i zaštiti kulturno-jezičnog naslijeđa nacionalnih manjina;
3. projekti kojima se njeguju jezične i tradicionalne kulturne vrijednosti korištenjem novih tehnologija i vidova suvremene komunikacije;
4. projekti koji promoviraju znanstvena i stručna istraživanja u području kulturno-jezičnog identiteta nacionalnih manjina;
5. projekti koji afirmiraju višejezičnost i interkulturalnost i potiču na međukulturni dijalog, suradnju i razumijevanje među različitim etničkim i jezičnim grupama koje žive u Republici Srbiji;
6. projekti čija je realizacija ili promocija planirana na teritoriju različitom od one na kojoj je manjinski jezik tradicionalno u uporabi;
7. programi i projekti koji afirmiraju suradnju sa sunarodnicima, odnosno osobama u drugim državama koje isti jezik koriste u identičnoj ili sličnoj formi (mobilnost);
8. razvoj kulturno-jezičnih potreba djece i mladih.

Bliža mjerila

1. teritorijalna pokrivenost realizacije projekta;
2. uključivanje više nacionalnih zajednica;
3. podrška razvoju interkulturalnog dijaloga i tolerancije pripadnika nacionalnih manjina i većinskog stanovništva kulturnim programima;
4. integrativna interkulturalnost i bolje upoznavanje između različitih zajednica;
5. poticanje raznolikosti kulturnih i jezičnih izraza uz osiguravanje uvjeta za dostupnost kulturnih vrijednosti i zaštitu kulturnog i jezičnog identiteta nacionalnih manjina.

Način financiranja

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog i ustanova/udruženje koje je korisnik sredstava zaključit će ugovor kojim se reguliraju međusobna prava, obveze i odgovornosti ugovornih strana. Po potpisivanju ugovora sredstva se uplaćuju korisniku sredstava na namjenski podračun otvoren kod Uprave za trezor Ministarstva financija, naveden u ugovoru. S ovog podračuna, u skladu s odobrenim proračunom financiraju se sve projektne aktivnosti. Nije dozvoljen bilo kakav prijenos sredstava s ovog podračuna na račun poslovne banke. Svaki prijenos sredstava na račun poslovne banke smatrat će se nenamjenskim trošenjem sredstava, a Ministarstvo će zahtijevati povrat sredstava s pripadajućom zateznom kamatom. Korisnik sredstava je odgovoran za zakonito i namjensko trošenje sredstava.

Troškovi koji mogu biti predviđeni u proračunu programa /projekta

Pod troškovima prihvatljivim za ovaj natječaj smatraju se:

- troškovi koji se odnose na provedbu predviđenih projektnih aktivnosti;
- stvarni troškovi koji mogu nastati tijekom realizacije programa/projekta, a koji su provjerljivi i dokumentirani odgovarajućom dokumentacijom;
- troškovi ljudskih resursa koji se odnose na honorare osoba angažiranih na realizaciji programa i projektnih aktivnosti (edukatori, treneri, itd);
- administrativni troškovi.

Troškovi hrane i pića nastali u cilju realizacije programskih/projektnih aktivnosti ne mogu iznositi više od 15% ukupne vrijednosti sredstava planiranih za realizaciju programa/projekta. Troškovi hrane i pića nastali po drugom osnovu neće biti priznati.

Neće biti financirani programi/projekti koji predviđaju:

- kupovinu tehničke opreme za potrebe ustanove/udruženja i adaptaciju prostorija ustanove/udruženja;
- izgradnju infrastrukture i građevinske radove u okviru programskih aktivnosti;
- zakupninu za korištenje prostorija za rad ustanove/udruženja kao i troškove električne energije, telekomunikacija i komunalnih usluga;
- retroaktivno financiranje programa/projekta čija je realizacija u tijeku ili čija je realizacija završena.

Potrebna dokumentacija

1. Obrazac prijave popunjen i ovjeren u pet primjeraka (preuzeti sa sajta);
2. Obrazac izjave podnosioca prijave kojom se potvrđuje da se, prema statutarnim odredbama, ciljevi udruženja, odnosno druge organizacije civilnog društva, ostvaruju u području zaštite i unaprjeđenja prava i položaja pripadnika nacionalnih manjina (preuzeti sa sajta).

Osim gore navedene dokumentacije, podnositelj prijave može dostaviti i druge dokumente koje smatra potrebnim i odgovarajućim za predloženi program/projekt (primjerice: pisma preporuke, suglasnosti, pisma podrške ako postoje i dr).

Rok za podnošenje prijava

Natječaj se raspisuje u periodu od 17. srpnja do 16. kolovoza 2023. godine.

Način prijavljivanja

Prijave s propisanom dokumentacijom slati poštom na adresu: Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, Bulevar Mihajla Pupina 2, 11000 Beograd, sa naznakom: KONKURS ZA DODELU SREDSTAVA IZ BUDŽETSKOG FONDA ZA NACIONALNE MANJINE U 2023. GODINI ili predati osobno na navedenu adresu, u pisarnici Ministarstva. Na poledini omoćnice obavezno napisati puno ime i adresu podnosioca prijave.

Prijave poslane na bilo koji drugi način (faksom, elektronićkom poštom i dr) ili poslane na drugu adresu neće biti razmatrane. Natjećajna dokumentacija se ne vraća.

Neće biti razmatrane: neblagovremene i nepravilno popunjene prijave; prijave s nepotpunom dokumentacijom; prijave koje nisu podnijete na odgovarajućem obrascu i prijave koje sadrže druge nedostatke zbog kojih nije moguće utvrditi stvarnu sadržinu prijave ili prijave koje nije moguće vrjednovati prema zadanim kriterijima; prijave podnosioca koji nemaju prava sudjelovanja na natjećaju; prijave koje nisu podnijete od ovlaštenih osoba i prijave koje sadrže projekte i programe koji nisu u skladu s namjenom sredstava utvrdjenih ovim natjećajem.

Blagovremenom prijavom smatra se preporučena pošiljka predana pošti/pisarnici Ministarstva najkasnije do 16. kolovoza 2023. godine.

Lista vrjednovanja i rangiranja prijavljenih programa i projekata

Natjećajna komisija utvrdjuje Listu vrjednovanja i rangiranja prijavljenih programa i projekata u roku koji ne može biti duži od 60 dana od dana isteka roka za podnošenje prijava i istu objavljuje na službenoj internet stranici Ministarstva i Portalu e-Uprave. Sudionici natjećaja imaju pravo uvida u podnijete prijave i priloženu dokumentaciju, kao i pravo prigovora – u roku od tri dana od dana objavljivanja Liste.

Odluku o prigovoru Komisija donosi u roku od 15 dana od dana prijema prigovora.

Odluku o raspodjeli sredstava iz Proraćunskog fonda za nacionalne manjine donosi ministar, na osnovu Liste vrjednovanja i rangiranja prijavljenih programa i projekata, u roku od 30 dana od dana utvrdjivanja Liste i ista će biti objavljena na mrežnoj stranici Ministarstva i Portalu e-Uprave.

Tekst natjećaja i potrebna dokumentacija (Obrazac prijave i Obrazac izjave) mogu se preuzeti na mrežnoj stranici Ministarstva i Portalu e-Uprave.

Dodatne informacije se mogu dobiti isključivo elektronićkim putem, na adresu: gordana.domanovic@minjimpdd.gov.rs.

NATJEĆAJ JE OTVOREN OD 17. SRPNJA DO 16. KOLOVOZA 2023. GODINE

Dok čekamo brze vlakove

Sredina srpnja je i do naših domova stigla je prava, kako bi stari Latini rekli pasja vrućina, kada se i životinje sklanjaju u debeli hlad. Moja vremesna keruša obično u najdebljem hladu iskopa jednu dublju rupu i tamo se sklanja od vreline. Toliko je usporena da ni ne laje kada netko, istina sada rijetko, prolazi ulicom. Liječnici preporučuju osobama starijima od 65 godina da poslije deset sati, ako nemaju preča posla, ne izlaze iz svojih domova. Budući da ja spadam u ovu kategoriju stanovništva, sjedim u sobi i često gledam zasjedanje Zakonodavaca, to jest direktni prijenos iz Skupštine naše Republike. Prvo su se »zabavljali« (oko dva mjeseca) smjenom aktualnog ministra policije, koju je tražila oporba jer je On odgovoran za masovna ubojstva, a potom cijela Vlada i predsjednik Republike. Zatim su se par dana »zabavljali« sa smjenom ministra koji je predlagao da i naša država uvede sankcije Rusiji, koja je izvršila agresiju na Ukrajinu, kako bi se dodvorili politici EU. Sjedim i slušam pojedine članove oporbe koji ponavljaju kako treba cijela Vlada podnijeti ostavku, naravno i predsjednik Republike, treba odrediti (tko?) »tehničku vladu« do novih izbora itd. što dokazuju

i masovne subotnje šetnje u glavnom gradu. Ponekad o ovome vodim mali telefonski razgovor s mojim starim drugarom. On veli počeo je kraj »aktualnog režima« što dokazuju i prosvjedne šetnje. Ja mu proturječim starom grčkom sentencom »ne može čovjek dva puta stati u istu rijeku«. »Šetači« su dva puta pobijedili neprikosnovenog **Slobu**, prvi puta kada je pokušao lažirati rezultate lokalnih izbora (tada je donešen *lex specijalis*), drugi puta (famoznog petog listopada 2000.) kada je pokušano lažiranje predsjedničkih izbora nekadašnje Savezne Republike Jugoslavije. Znači, dugotrajnim prosvjednim šetnjama su prethodili »ukrađeni« izbori, a ne obrnuto. Pada mi na um ideja da bi cijereni zastupnici trebali po ovoj vrelini zasjedati recimo u parku oko zgrade Skupštine, solidarizirajući se s graditeljima cesta i željeznice. Vjerujem da bi rasprave bile kratke i efikasne. (Lako je u klimatiziranim prostorijama).

Graditelji u vrelini

U Mađarskoj zvaničnici i graditeljima preporučuju da se u satima oko podneva sklone negdje u hlad i tek poslije-podne nastave rad. Inače, ljeti se obično radi produženo:

umjesto osam, dvanaest sati. Naravno, uz određeni odmor. Činjenica je da na radnom mjestu najveći broj strada li su graditelji. U nekadašnjoj firmi *Integralu* zidari, tesari, keramičari itd. su uglavnom odlazili relativno mladi (oko 55 godina) u invalidsku mirovinu, ali i dalje su »masekovali« (radili na crno). Danas, ako su vam potrebni sitniji popravci najčešće samo starije i »priučene majstore« možete naći.

Osim priučenih majstora, izgleda da sada rade i priučeni projektanti, inženjeri ali i građevinski inspektori. Uzmam za primjer novi »plavi pješački most«. Moj sin (završio je fakultet fizičke kulture) svakodnevno koristi ovo »građevinsko čudo«. Žalio mi se da je neki dan skoro pao zajedno s biciklom, jer su stepenice jako strme. Prije neki dan mi je javio kako je jedna mlada devojka (oko 14 godina) pala kada je silazila, srećom na kraju i bez ozbiljnijih posljedica.

Javne tavanke stepenice

Zamolio sam sina da mi izmjeri visinu stepenika (h) i širinu gazišta (b), jer postoji projektantski zakon: $2 \times \text{visina gazišta} + \text{širina gazišta} = 61-63 \text{ cm}$. Od odnosa ovih dimenzije zavisi i strmost stepenica. U

ovom slučaju dimenzije su $h = 17 \text{ cm}$; $a = b = 25 \text{ cm}$ ili 17/25 cm; snimio je i jedan stepenišni krak. Ovakvo konstruktivno rješenje (gazišta uvučena između dva nosača) koriste se za tavanke ili podrumke silaze koje koristi jedna osoba i opasna je jer, kada se silazi, gazište je praktično smanjeno i morate stopalo izokrenuti (zato je pala djevojčica). Znači, to nije tip stepenice za javnu i masovnu upotrebu! Stepenice za javnu upotrebu su (preporuka): 14/35 cm do 15/33 cm; u zgradama s više stanova: 15/33 do 17/29 cm. Širina ovih stepenica je minimalna, 125 cm, tek da se mimoiđu dvije osobe ali bez bicikla ako ih nose. Rukohvat nema zaštitnu drvenu oblogu, vjerojatno jako peče u ovim vrelini danima. Stječe se dojam da se jako štedilo. Postavljam logična pitanja: tko je bio investitor, tko je projektant, zatim tko je izdao građevinsku dozvolu, tko je bio izvođač i građevinski nadzor i tko je objekt preuzeo i dao upotrebnu dozvolu? Tko će snositi odgovornost ako se dogodi neka ozbiljnija nezgoda? Oporba bi vjerojatno rekla »novi počasni građanin Subotice«. Trebalo bi ispisati višejezičnu tablu: »Upotreba uz osobnu odgovornost!«

Javne tavanke stepenice

Zagadi, pa vladaj

I po ljudskom i po Božjem zakonu privatno je vlasništvo svetinja, čije otuđivanje, oskrnavljivanje ili bilo koji drugi oblik zlorabe podliježe odgovarajućim sankcijama. Tako je – s izuzetkom još uvijek neukinitoga »dozvoljenog iznosa krađe« – i kod nas, a oni malo radikalniji tumači prava u obrani vlastite imovine s neskrivenom zavješću podsjećaju na primjere iz Sjedinjenih Američkih Država, gdje vlasnik ima pravo uporabiti i silu (uključujući i oružje) ukoliko mu netko nepozvan ili nepoželjan bane na posjed.

Takvih sloboda kod nas niti je bilo, niti postoje, niti su u izgledu u skorijoj budućnosti. Zapravo – i bez neukinitog »dozvoljenog iznosa krađe« – mnogo je primjera da praksa gazi Ustav i zakone, praveći od njih mrtvo slovo na papiru. Pa još kada su u igri »viši interesi«. Najviši. Onda je za pojedinca najbolje da je negdje po strani i da ni na koji način nije povezan s time.

Kao i uvijek kada su u pitanju veliki državni projekti, ni izgradnja pruge Beograd – Budimpešta, na dionici kod Subotice, ne može proći bez nepredviđenih detalja (o kojima uglavnom piše »kolega-kolumnist« **Zsombor Szabó**), a čije posljedice građani najviše osjećaju i trpe. Posljednje što se u tom nizu pojavilo je upozorenje s više strana da je Majšanski most – koji zbog zatvaranja ceste kod nadvožnjaka trpi prevelika prometna opterećenja – na rubu pucanja!

Vlasnik tvrtke **Tabu Milan Bursać**, međutim, zbog izgradnje pruge i od ranije ima briga. On, naime, ima nesreću da mu se zemljište nalazi pored pruge, što se u posljednjih pol godine za izvođače poslova izgradnje pokazalo baš zgodno: kao odlagalište građevinskog otpada, ali i kao svojevrsna banja pijeska s obližnjeg gradskog zemljišta iz koje se može vaditi prijeko potrebna »sirovina«. Kako je naveo za TV N 1 i portal *Magločistač*, Bursać je sada, osim zemljišta, vlasnik i oko 10.000 kubika građevinskog otpada s kojim se ne može izboriti, a na Regionalni deponija ga nitko ne odnosi jer za takvo što ne postoje sklopljeni ugovori s naručiteljem poslova i njihovim izvođačem!

Nije, naravno, teško zamisliti što je dalje činio Milan Bursać: obratio se beogradskom ogranku kineske kompanije *Shandong Luqiao Group* kao izvođačima radova, Infrastrukturi železnice kao naručitelju poslova, zvao je subotičku komunalnu inspekciju koja je odmah izašla na »mjesto događaja«, sačinila zapisnik, dala otpad na analizu (utvrđeno da je »kvalitete« primjerene upravo za Regionalni deponij), bezuspješno se obraćao pokrajinskom inspektoratu za zaštitu okoliša (!), pa čak i Veleposlanstvu Kine (!!).

Naravno, kako to već često biva u sličnim situacijama, rezultat svega toga je jedno veliko – ništa! I sljedeći njegov potez lako je bilo predvidjeti: kako se nitko od p(r)ozvanih zbog njegovog devastiranog zemljišta nije uzrujao, Bursać je, naravno, protiv Infrastrukture železnice i *Shandong Luqiao Group* podnio kaznene prijave. Ne želeći se dalje miješati u odgovorne pravne poslove, pustimo institucijama da svoj posao, kao i uvijek do sada, obave savjesno, pravično i pravodobno.

Čak i od samog slova zakona, koji nedvosmisleno štiti pravo nepovredivosti privatnog vlasništva, pa čak i od same naravi posla koji se obavlja (međunarodna pruga, državni interes, opća korist...) ima jedan detalj koji sve

to briše i koji na površinu baca sav otpad ljudskoti u vidu drskog i bezobraznog odnosa državnih institucija i stranih kompanija prema pojedincu, u ovom slučaju Milanu Bursaću. Isključivo kao drsko i bezobrazno mogu se protumačiti postupci pokrajinskog inspektora za zaštitu okoliša i Infrastruktura železnice, koji niti nakon Bursaćevog niti novinarskih obraćanja nisu našli za shodno odgovoriti na jednostavna pitanja: zašto to radite i kojim pravom? Kineska kompanija, osim drskosti i bezobrazluka, pokazala je da raspolaže i zavidnim količinama cinizma kojim je zao kružila ova tužna i ružna priča. Naime, u odgovoru TV N 1 kompanija *Shandong Luqiao Group* navodi kako ona (kao izvođač radova) »nije odgovorna za nanijeti komunalni otpad«, dražesno poklapajući prethodnu rečenicu tvrdnjom da će navedeni građevinski otpad biti saniran »u skladu s planovima o izgradnji i po završetku radova« i to, kao vrhunac cinizma, »na lokaciju koja je predviđena elaboratima za zaštitu okoliša«! Tko? Kada? Gdje?

Osim Milana Bursaća i rijetkih koji se solidariziraju s njim zbog nečovjštva koje ga zadesilo, pitanja su ovo koja više nikoga ne zanimaju. Državu? Pa gdje će se bakćati s tamo nekim »stručnjakom« iz Subotice i ružiti idilu o brzopuzi i još kvariti odnose s Kinezima? Grad? Pa to je privatno vlasništvo, a uostalom izašla je i komunalna. Treba li valjda zbog tamo nekog sugrađanina podrivati državne interese i još se zamjeriti Božanskom? Kompanija? Dostojan nastavljatelj tradicije *Ling Longa*, koji je tvornicu u Bečkereku pretvorio u svojevrsnu vojarnu, prilagodivši je ratnim uvjetima za odnose s javnošću. Zašto sve ovo i ovako? Pa, može im se. Jer im država, kao prava domaćica, to dopušta.

Z. R.

XII. Seminar bunjevačkog stvaralaštva u Tavankutu

Susreti na izvorištu

Seminar je okupio četrdeset sudionika iz čak šest država: Srbije, Hrvatske, Mađarske, BiH, ali i Njemačke i Kanade

HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta i ovoga je ljeta imao pune ruke posla. U velikom broju programa i projekata realizirali su još jedan, XII. po redu Seminar bunjevačkog stvaralaštva. Seminar polaznicima nudi praktična i teorijska znanja, u prvom redu o tradicijskim plesovima, tamburaškoj glazbi i umjetničkoj tehnici slamarstva, ali i o običajima, kulturi i povijesti bunjevačkih Hrvata na sjeveru Bačke. Održan od 10. do 15. srpnja, okupio je četrdeset sudionika iz čak šest država: Srbije, Hrvatske, Mađarske, BiH, ali i Njemačke i Kanade.

U znaku prela

Tema je svake godine drukčija, a ovoga puta obrađivao se pokladni običaj Velikog prela. Koordinator seminara i voditelj sekcije plesova **Ivica Dulić** kaže kako su zadovoljni odzivom sudionika koji je bio na sličnoj razini kao prijašnjih godina.

»Najviše polaznika bilo je u sekciji plesa i pjevanja – 23, a nešto manje u sekciji tambure – 14. Obradivali smo običaj Velikog prela. Tu su plesovi uglavnom isti kao i kod drugih tema, a prepoznatljivost je u segmentima nošnje te u preljskim pjesmama. Zbog visokih temperatura nismo oblačili skoz svu zimsku nošnju, budući da je tema vezana za zimsko doba. Bunjevačke plesove izvodi dosta KUD-ova, ali ima dosta izvedbi koje odudaraju od izvornih. Zbog toga smo djelomice i pokrenuli ovaj seminar. Kako se održava na izvornoj lokaciji bunjevačke tradicije, seminar nisu samo probe i predavanja do ne-

koliko sati dnevno, već je to i komunikacija s ovdašnjim ljudima, polaznici upoznaju naš govor i mentalitet«, kaže Ivica Dulić.

Blago baštine

Sudionici iz Hrvatske došli su iz Vinkovaca, Draža, Zagreba, Novigrada Podravskog, Kupljenova, Karlovca. Jedna od njih bila je ujedno i najstarija sudionica seminara, 78-godišnja **Ana Kelin** iz Zagreba, koja je pola stoljeća provela u folkloru a plesala je i u čuvenom ansamblu *Lado*. Prvi puta je na ovom seminaru a fascinirana je, kaže, koliko je HKPD *Matija Gubec* kroz svoje programe učinio za očuvanje baštine ovdašnjih Hrvata. Kaže i kako je već ranije plesala bunjevačke plesove, dodajući da postoje razlike u onome što je učila od koreografa u odnosu na originalne izvođače »s terena«.

»Neprocjenjiva je to vrijednost jer ovo digitalno doba odvlači ljude od tradicije. Sve pohvale organizatorima seminara i čuvarima ove baštine. Tema je Veliko prelo, a taj običaj kao koreografiju ima i *Lado* a postavio ju je **Andrija Ivančan**. No, to je postavljeno kada sam već otišla u mirovinu«, kaže Kelin.

Dvije polaznice bile su iz »bratskoga« KPD-a *Matija Gubec* iz Bakovića kod Fojnice. Jedna od njih, **Marija Tuka**, kaže kako je prvi puta na seminaru ali da je ranije s udrugom dolazila u Tavankut. Sudjelovanjem na seminaru želi obogatiti svoje znanje o kulturi Hrvata iz drugih krajeva.

»U odnosu na neke druge, bunjevački plesovi nisu toliko teški. Najviše me je dojmila elegancija plesova i 'zvečke' kod muških plesača. Organizacija seminara je odlična, lijepo nam je u tavankutskoj ravnici«, kaže ona.

Iz daleke Kanade

Kako se pokazalo, i daleka Kanade više nije daleko od »mista di Sunce grli Bačku«. Iz te države na seminar je došla **Ana Katalinić**.

»Prije otprilike sedam godina u našem folklornom društvu u Kanadi plesali smo bunjevačke plesove. Pomagala sam oko nošnje, te onda saznala i za jedan detalj – perlice od slame. Mene je zapravo slamarska tehnika dovela u Tavankut. Za ovo vrijeme uspjela sam napraviti jednu malu perlicu i jednu čestitku od slame. I bunjevačke pjesme su divne, srce nam zapjeva. Inače, moji roditelji su iz Like, a prababa s očeve strane vuče korijene s rijeke Bune kod Mostara. Voljela bih ponovno doći na ovaj seminar, dovesti još prijatelja iz Kanade«, kaže Katalinić.

Iz Srbije, polaznici su bili iz Surčina, Rume, Šida, Monoštor, Subotice i Tavankuta. U radu tamburaške sekcije, koju je vodio **Vojislav Temunović**, sudjelovala je i **Hristina Štimac** iz rumskog HKPD-a *Matija Gubec*.

»Bunjevačke pjesme i kola nisam poznavala, drago mi je da sam ih imala priliku naučiti i da ću tu glazbu odnijeti u naš Srijem. Lijepo su melodije, brže i energičnije od naših u Srijemu. Lijepi su i tekstovi. Mislim da smo ih solidno svladali za ovih nekoliko dana«, kaže Štimac.

Diplice, predavanja, katalog...

Sekciju tradicijskih glazbala (gajde, frule...) vodio je **Filip Golubov** iz KUD-a *Baranjski Šokci* iz Draža u Hrvatskoj, koji je ranijih godina i sam bio polaznik tavankutskog seminara. Kako kaže, najveći interes seminarci su iskazali za izradu diplica te gajdaškog piska, dok je interes za sviranje gajdi bio znatno manji. On je ovom prigodom sa sobom donio i izložbu o gajdašima iz Baranje, koja se smatra kolijevkom gajdaša u Hrvatskoj.

Bunjevačkim »pismama« polaznike je podučavala Tamar Štricki Seg. Glede teorijskoga dijela, predavanje o nošnji održala je **Kata Suknović**, o povijest bunjevačkih Hrvata govorila je **Ljubica Vuković-Dulić**, o povijesti i radu HKPD-a *Matija Gubec* **Ladislav Suknović**, o stvaralaštvu u tehnici slame **Jozefina Skenderović**, o teorijskim osnovama tamburaške glazbe vezano uz bunjevačke plesove Vojislav Temunović, o gajdama Filip Golubov.

U sklopu seminara održano je i predstavljanje kataloga *52 nedilje tradicijske kulture u Tavankutu* u kojem polaznici mogu pronaći brojna blaga vezana za život bunjevačkih Hrvata u tom selu. U katalogu se nalaze tekstovi i slike o 52 izložbe koje su na tjednoj razini priređivane u

»pendžeru« tavankutske Galerije. Katalog su predstavili predsjednik *Gupca* **Ladislav Suknović**, v. d. ravnateljice Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Katarina Čeliko- vić** i tajnik udruge, te nositelj projekta Ivica Dulić.

Održavanje seminara pomogli su Grad Subotica, resorna pokrajinska tajništva za kulturu i nacionalne manjine, ZKVH, Hrvatski sabor kulture i Hrvatska matica iseljenika.

D. B. P.

Mladi vjernici iz Bačke u prapostojbini

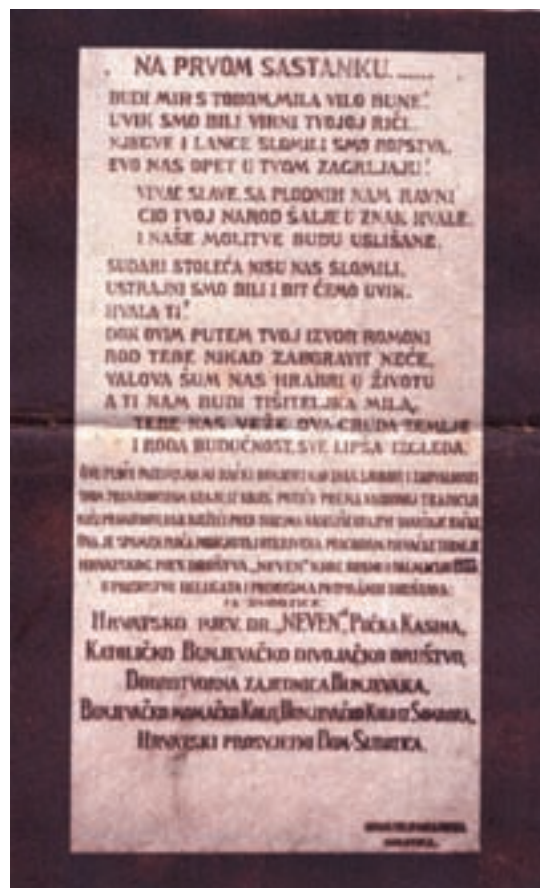
Vodstvo UBH-a Dužijanca je prigodom svog pohoda Mostaru, Blagaju i izvoru rijeke Bune utvrdilo da spomen-ploča iz 1933. godine na blagajskoj crkvi Presvetog Trojstva još uvijek stoji na mjestu na kojem je tada postavljena. U dobrom je stanju, ali su slova posve izbljedadla. Stoga je odlučeno da se prigodom održavanja manifestacije Dužijanca u Mostaru obnove slova na ploči

U Subotičkoj Danici za 1987. godinu pod naslovom *Mladi vjernici iz Bačke u prapostojbini* Danijela je opisala hodočašće mladih iz Bačke u Široki Brijeg (str. 168 – 171). Oni su sudjelovali na tradicionalnom susretu mladih Hercegovine 26. i 27. srpnja 1986. godine. Tom prigodom pohodili su i Blagaj i izvor rijeke Bune. Evo izvataka iz spomenutog članka o tom pohodu (nakon susreta u Širokom Brijegu): »Krenuli smo prema Blagaju na Buni. U veselom raspoloženju i puni prekrasnih utisaka stigli smo u našu prapostojbinu. Na putu nas je jedan čovjek primjetivši naše registracije autobusa, zaustavio, poželio nam dobrodošlicu i rekao da se sjeća da im je otac pričao o tome da su prije 50 godina Bunjevci bili u Blagaju i postavili ploču u spomen 250. obljetnice dolaska Bunjevaca u Bačku. U Blagaju i okolici sve su sv. mise otkazane ili stavljene u koje drugo vrijeme da bi ljudi mogli doći da nas vide, da se s nama susretnu. Blagajska crkva Presv. Trojsva bila je prepuna ljudi. Mi smo bili obučeni u narodne nošnje i sudjelovali smo u misi čitajući, svirajući, pjevajući. Poslije mise izveli smo kratki program koji smo pripremili. Naši tamburaši, također u narodnim nošnjama, svirali su, a mi smo pjevali. Dok su se jasni zvuci tamburice razlijevali crkvom, osjećali smo se kao prava braća, kao isti narod, iako nas je vihor vremena, prije 300 godina razdvojio. Te godine i razlike nestale su s toplim tonovima koji kao da su u srca prodirali... Ljudi iz Blagaja bili su oduševljeni našom nošnjom i sviranjem... Mnogi ljudi pričali su nam kako se živo sjećaju dana kada je pjevačko društvo Neven iz Subotice na crkvu u Blagaju postavilo ploču... Došli smo na izvor Bune. Ta malena rijeka na samom izvoru djeluje tako široko i zastrašujuće, a opet tako prisno, kada se sjetimo da su vjerojatno odatle neki naši pradjedovi krenuli na put u Bačku«.

Veliko zahvalno hodočašće Subotičke biskupije

Pod tim naslovom *Bačko klasje* je objavilo opširni članak koji je potpisao **Vojmir (Bela Gabrić)**. Evo najvažnijih dijelova iz toga članka: »Od samog početka organiziranja te

proslave (300. obljetnice doseljenja Bunjevaca u Bačku) bila je želja da posjetimo stari zavičaj odakle su naši predci došli na bačke ravnice gonjeni nevoljom i željni mira. Željeli smo da drugi dio proslave jubileja bude u našem starom kraju da tako izrazimo svoju ljubav prema svojoj postojbini i sjetimo se svojih dalekih predaka koji su morali napustiti svoj rodni dom. Zato, vođeni željom da posjetimo te naše drage krajeve, pošli smo u Tuzlu, Mostar i Blagaj. U rano jutro, u subotu 23. svibnja 1987. godine tri autobusa s oko 150 putnika krenula su iz Subotice prema našem jugu da se opet susretnemo s prijateljima...« Tom prigodom u mostarskoj katedrali održana je svečana akademija na kojoj je

Spomen ploča neposredno poslije otkrivanja 1933.

koncert održao subotički Katedralni zbor *Albe Vidaković*, a između pojedinih glazbenih točaka recitatori su recitali pjesme bunjevačkih i šokačkih pjesnika. Sljedećeg dana je bila svečana biskupska misa zahvalnica. »Na početku mise biskup domaćin (Pavao Žanić) pozdravio je sve goste a onda je slijedio svečani čin otkrivanja spomen-ploče u katedrali. Marijana je recitala pjesmu Molitva Vite Grunčić. Zatim je biskup Matija Zvekanović otkrio spomen-ploču a subotički Katedralni zbor zapjevao pjesmu Blagoslovljena ova zemlja. Toga trenutka svako srce je zaigralo u ganuću i uzbuđenju, a svaka riječ je nemoćna da opiše ljepotu tog događaja u povijesnom pohodu našem starom kraju kad smo dali počast svima našim predcima koji su prije 300 godina napustili kršne hercegovačke gore i doselili se u ravninu Bačku i Crkvi koja vjekovima dvori svoj narod. U tom svečanom času u katedrali koja je posvećena Mariji Majci Crkve i Kraljici svijeta zbor i svi prisuti zapjevali su Kraljice neba, raduj se. Poslije toga vlč. L. I. Krmpotić pročitao je prisutnima tekst spomen-ploče:

Hrvatsko-bunjevačka grana u povodu 300. Obljetnice selidbe veće skupine u Bačku, podiže ovu ploču u spomen staroj postojbini i Crkvi koja vjekovima dvori svoj narod. 24. V. 1987. Bački bunjevački Hrvati vjernici«.

Ponovo 2007., i 2009. godine

Pod tim podnaslovom članak u *Hrvatskoj riječi* donio je i ove podatke: »... do danas mnogi Bunjevci iz Bačke rado hodočaste na vrelo Bune, održavajući tako živom pučku tradiciju. Najpoznatija i najmasovnija su dva puta iz 2007. i 2009. godine. U organizaciji Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini 4. kolovoza 2007. godine oko 150 subotičkih i

somborskih Bunjevaca tijekom trodnevnoga puta obišlo je izvor Bune i crkvu u Blagaju. Iako je crkva devastirana tijekom rata u BiH (Blagaj je u bošnjačkom dijelu Federacije BiH), ploča postavljena 1933. ostala je netaknuta, a i dalje stoji na crkvi nakon njezine obnove 2010. – 2014.

Također su u organizaciji Hrvatske državne samouprave u Mađarskoj oko 100 bunjevačkih Hrvata iz Mađarske posjetili Bunu i Blagaj, te 7. lipnja 2009. postavili spomen-ploču na vanjski zid novoizgrađene crkve Presvetog Trojstva u većinski hrvatskom selu Buna sljedećega natpisa:

»Bure povijesti davno su nas udaljile od izvora Bune,
Od kršne Hercegovine, pradomovine naših predaka.
S dalekih ravnica Bačke vraćajući se korijenima
U znak sjećanja – Hrvati Bunjevci iz Mađarske 2009.«.

Nakon 90 godina

Vodstvo UBH-a *Dužijanca* je prigodom svog pohoda Mostaru, Blagaju i izvoru rijeke Bune utvrdilo da spomen-ploča iz 1933. godine na blagajskoj crkvi Presvetog Trojstva još uvijek stoji na mjestu na kojem je tada postavljena. U dobrom je stanju, ali su slova posve izbljedjela. Stoga je odlučeno da se prigodom održavanja manifestacije *Dužijanca u Mostaru* obnove slova na ploči. O tome su već razgovarali s tamošnjim župnikom preč. **Slavenom Čorićem**. On je obećao da će za to pribaviti potrebne dozvole crkvenih i građanskih vlasti. Tu ideju prenijeli smo Hrvatskom nacionalnom vijeću koju je predsjednica **Jasna Vojnić** zdušno podržala. Radujemo se već sada što ćemo 22. srpnja ove godine moći sudjelovati u svečanosti otkrivanja obnovljene ploče u Blagaju, na obali Bune.

Andrija Anišić

Subotička danica 1987. – ispred crkve u Blagaju

Dužijanica u Tavankutu

Otvoriti kanale suradnje

U župnoj crkvi Srca Isusova u Tavankutu u nedjelju, 16. srpnja, održana je *Dužijanica*. Bandašica i bandaš tavankutske *Dužijance* bili su **Maja Vuković** i **Luka Balažević**, a mala bandašica je bila **Anđela Iršević** a mali bandaš **Matija Vojnić Mijatov**. Misno slavlje predvodio je svećenik Družbe Isusove, pater **Ivan Ike Mandurić**, u zajedništvu s vlč. **Draženom Skenderovićem**, mons. dr. **Andrijom Anišićem** i tavankutskim župnikom vlč. **Marijanom Vukovim**. Krunu ovogodišnje tavankutske *Dužijance* izradila je **Jozefina Skenderović**, pjevanje na misi predvodio je župni zbor s orguljašicom **Elizabetom Balažević Stojković**, a crkvu je ukrasila **Sanda Benčik**.

»Prepuni smo dojmova, slika, sjećanja, misli, lica, ispunjeni smo radošću i ljepotom koju ovdje iskazujemo našoj tradiciji, povijesti, našim običajima i divimo se«, počeo je svoju nadahnutu propovijed pater Ike Mandurić, predstavnik naših predaka, časni sin Hercegovine, kako ga je oslovio župnik Vukov. »Ovdje se i Bog divi i ponovo izgovara riječi stvaranja – i vidje Bog da je dobro, da je veoma dobro«, nastavio je pater Ike. »Sve dobro što se događa nadahnjuje duh Božji i dobro je, osvrćući na sve žetve u našim životima, uvidjeti odakle nam to dolazi, tko nam to daruje. Mi vjernici znamo – trojedinu Bog, Otac, Sin i Duh sveti. Bog je neprestance ovdje u svakom dobru koje se i danas događa. Bio je u prošlogodišnjoj sjetvi i u ovogodišnjoj žetvi, bio je u svim našim aktivnostima. Zato moram probuditi u svom srcu zahvalnost. Promišljajući o tome kako nam se Bog daruje kroz svu povijest, razumijemo da nam se tako daruje Gospodin i u euharistiji. U tom promišljanju božjega darivanja moramo prepoznati kako je Bog bio prisutan u vašoj specifičnoj, vrlo posebnoj, povijesti vas Bunjevaca Hrvata ovdje, u ovim krajevima«, kazao je pater Ike i nastavio: »Možemo se pitati zašto nam je važna tradicija, bunjevački nacionalni identitet? Na prvi pogled je to možda čisti sentiment, kultura sjećanja. No, puno je više od toga. Nije Bog dao narodima da imaju mentalitete, običaje i kulture tek tako. Bog koji stvara i nadahnjuje čovjeka je prisutan i u kulturi, u običajima, jeziku, u svakom specifičnom identitetu nekog naroda ili zajednice. Kada ga iznova slavimo, otvaramo se Božjem duhu koji je stoljećima tkao blago naših običaja. Postajemo netko tko noseći tu tradiciju, formu, nosi sve te vrijednosti i to nam jamči da ćemo, ne samo opstati kao identitet, nego i prenijeti te vrijednosti svega što nas karakterizira. Zato pred nama stoji izazov da stvari kreiramo i promišljamo – što još možemo učiniti za Bunjevce Hrvate ovdje, za njihov prosperitet, za našu vjeru, da nove generacije znadu nositi Krista. Dužnost je i obaveza razmišljati o tome kako ovim ovdje što je tako vrijedno obogatiti i sav hrvatski narod. Mogu i dužan sam posvjedočiti: živa je ljubav hrvatskog naroda prema vama, ali možda nismo dovoljno otvorili te kanale. Ne možemo samo očekivati da institucije, vlasti čine ono što treba, imamo prostora za našu kreativnost i pozvani smo činiti sve da dublje i življe teče ljubav unutar hrvatskog naroda«, zaključio je pater Ike.

Na kraju misnog slavlja održana je procesija oko crkve i blagoslov s presvetim, a navečer je u dvorištu etno salaša **Balažević** održano bandašicino kolo.

Nela Skenderović

Dužijanica 2023.**Dužijanica u Mostaru**

22. srpnja – blagoslov i otkrivanje obnovljene spomen ploče u Blagaju, tijekom dana

Tribina – Biskupijski centar Mostar, tijekom dana

Koncert folklornih skupina – Gradski trg, Mostar, 20 sati

23. srpnja – Svečano euharistijsko slavlje – katedrala Marija Majka Crkve u Mostaru, 10 sati

Svečana povorka kroz grad, predaja kruha gradonačelniku – Gradski trg, Mostar, 11.30 sati

23. srpnja – Konjičke utrke Dužijanica – Gradski hipodrom, Subotica, 14 sati

26. srpnja – Postavljanje izloga u središtu grada za natjecanje aranžera izloga – Subotica, tijekom dana

27. srpnja – Otvorenje izložbe S Božjom pomoći – Pastoralni centar Augustinianum (Subotica), 19 sati. Tema ovogodišnje izložbe koju organiziraju Katoličko društvo *Ivan Antunović* i UBH *Dužijanica* je posvećena biskupu **Lajči Budanoviću**, te nosi naziv *Stvaralački opus biskupa Lajče Budanovića*.

29. srpnja – Natjecanje u pucanju bičevima – njiva kraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu, 18 sati

30. srpnja – Dužijanica u Maloj Bosni – crkva Presvetog Trojstva, 10 sati

od 31. srpnja do 10. kolovoza – radionica čišćenja žita i pletenja vijenaca – dvorište župe sv. Roka, tijekom dana

3. kolovoza – Izložba slika s XXVI. Međunarodne likovne kolonije Bunarić

– HKC Bunjevačko kolo, Subotica, 19 sati

od 3. kolovoza do 5. kolovoza – XXVII. Međunarodna likovna kolonija Bunarić

– HKC Bunjevačko kolo, Subotica

6. kolovoza – Dužijanica u Đurđinu – crkva sv. Josipa Radnika, 10 sati

Dužijanica u Mirgešu – dvorana Mjesne zajednice, 18 sati

Dužijanica u Lemešu

H BKUD *Lemeš* iz Lemeša organiziralo je u nedjelju, 16. srpnja, proslavu mjesne *Dužijance*. Bandaš i bandašica ove godine su **Nikola Martinović** i **Nikolina Dropulja**, a mali bandaš i bandašica **Aleksa Hajnal** i **Vanja Selik**.

U crkvi Rođenja Blažene Djevice Marije svetu misu uz lemeškog župnika **Antala Egedija** predvodio je vlč. **Gábor Drobina**.

»Božja riječ je posijana u svakom čovjeku i ona je ta koja čovjeku daje ispunjen život. Božja riječ traži vrijeme i mjesto gdje će biti prihvaćena. Sjeme koje Isus sije treba ući u dobinu čovjekova srca, u prostor njegovih misli, prostor grijeha i slabosti. Ovi mladi ljudi stali su pred oltar i poklonili ono što su ove godine skinuli s njiva. Dokaz je to privrženosti Crkvi i Bogu. Duhovna je to dimenzija bez koje nema ni proslave *Dužijance*«, kazao je vlč. Drobina

Osim članova mjesne hrvatske udruge, u proslavi *Dužijance* sudjelovali su članovi HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice i HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Sombora, a gosti *Dužijance* bili su predstavnici UBH-a *Dužijanica* i HLU-a *CroArt* iz Subotice.

Z. V.

Naši gospodarstvenici (CXLXIII.)

U poljoprivredi se može napredovati, ali uz puno rada i odricanja

Franjo Dulić jedan je od poznatijih đurđinskih poljoprivrednika. Kaže kako je u »centru svita – Pavlov-cu« još kao dijete zavolio miris zemlje i talasanje žita te zahvaljuje Bogu što cijeli život radi ono što voli i što su mu radili preci unatrag 7-8 generacija.

Iako sada obrađuje nekoliko stotina hektara što je sam svojim radom postigao uz pomoć supruge **Jelice** s kojom ima petero djece, Dulić kaže kako biti poljoprivrednik u Srbiji nije lako, ali da treba imati jaku volju.

»Vremena su uvijek bila teška. U mom slučaju možda još i teža nego kod drugih, jer sam jako rano ostao bez oca, ali ako postoji čvrsta volja i velika odlučnost sve je moguće. Citirat ću poznanika pokojnog bać **Stipana Re-meša** koji mi je prije nepunih 40 godina kazao: „Derane, samo se podaj naprid i nikog sem Boga se ne boj“. Držim se toga, treba imati cilj, opredijeliti se i biti uporan.«

Dodatnu motivaciju u poslu Franjo kaže da pronalazi u činjenici da je sin jedinac **Josip** zainteresiran nastaviti obiteljski posao.

»Nas dvojica se dogovaramo o planu proizvodnje i u kom pravcu će ići daljnja ulaganja i investicije. On je oženjen i ne živimo više pod istim krovom, ali i dalje radimo sve zajedno. Možda on malo više poslove na njivi, a ja rješavam papire.«

Prvi traktor s 14 godina

S nepunih sedam godina Franjo je izgubio oca koji je za sobom ostavio još jednog, mlađeg, sina i suprugu. Taj događaj natjerao je braću Franju i **Ivana** da počnu intenzivno raditi na zemlji još i prije vojske.

»Imali smo posjed od 13 jutara zemlje u što je spadao i salaš i rit. Obrađivali smo našu zemlju, a ponekad smo

»Puno puta se nije otišlo na more zato što smo to i to zacrtali da ćemo napraviti i riješiti. Nije bilo ni vremena. Da se na more može ići u siječnju, onda bismo vjerojatno našli vremena«, šali se Dulić

išli raditi i usluge. Imali smo traktor, mali *ursus* koji smo kupili sedam godina nakon očeve smrti, kada sam imao 14 godina, a brat 13. Sjećam se i da mi je s 14 godina mater prvi put povjerila da odem nešto prodati. U pitanju je bila krmača. Nije kazala ni gdje, ni kome, ni pošto«, priča nam Franjo i dodaje da su i on i brat zahvalni mami **Ruži** za sve što je napravila za njih i kako ih je znala sačuvati dok nisu stasali, a ocu za dobar glas i mnoga širom otvorena vrata!

Nakon povratka iz vojske kaže naš gospodarstvenik da je dobio želju probati tzv. kruh s državnih jaslara ali samo na pola godine – da bude uposlen što mu nije uspjelo, jer nije bio zadovoljan ponudama poslova.

»Ponuđeno mi je bilo da nosim džakove u *Agrosmenu* što nisam prihvatio jer sam takvog posla imao i kod kuće zadosta. Isti posao nudili su mi i u *Zorki*. Mogao sam biti i traktorist na Skenderovu, što također nisam prihvatio jer nisam imao dobru prometnu vezu do tamo«, kaže Dulić i pojašnjava nam zašto svoj rodni Pavlovac zove »centrom svita«: »Na koju god da sam stranu krenuo, trebalo je 4-5 km ići do civilizacije, tj. asfalta. To je u većini slučajeva bilo, ako je loše vrijeme pješice, a ako je ljepše vrijeme biciklom ili motorom. Jednom sam imao četiri takva odlaska sa salaša pješice, što je bilo sigurno prijeđenih 50 km u tom danu«.

Odmah nakon dolaska iz vojske Dulić je uzeo 40-ak jutara zemlje u arendu. Bilo je to iste godine kada mu je brat otišao u vojsku te je radio sam, bez obrtnih sredstava, što je, kaže, bilo vrlo teško.

»Intenzivno sam radio našim malim traktorom i uslugе i sve kako bih osvojio taj novozadani opseg posla. Nakon godinu dana priključio mi se i brat, a potom i šogor **Ivan Orčić**. Brat i ja smo radili skupa sve dok se nismo oženili i podijelili stečeno imanje«, kaže Dulić.

Postoje i dobre i loše godine

Do svojih 27, odnosno 28 godina Ivan i Franjo stekli su svaki po 20 jutara svoje zemlje. Obojica su nastavila i u braku napredovati u poslu, a Franjo kaže da je svemu tomu pridonio skroman život i puno odricanja i ulaganja.

»Puno puta se nije otišlo na more zato što smo to i to zacrtali da ćemo napraviti i riješiti. Nije bilo ni vremena. Da se na more može ići u siječnju, onda bismo vjerojatno našli vremena«, šali se Dulić i dodaje kako on ima drukčiji kalendar od ostalih: »U mom životu se godina završava kad se ovrše. Nakon tog automatski započinje nova«.

Zbog klimatskih promjena Dulić kaže da bude godina da gotovo uopće ne sadi kukuruze. Dominantne kulture koje uzgaja su pšenica, uljana repica i ječam.

»Kukuruze ne sadim, jer su vrlo rizični. Toplotni udari i sve češće suše im znaju desetkovati rod. Ozime kulture smatram stabilnijima. Kukuruze posljednjih nekoliko godina sadim samo zbog pritiska plodoreda.«

U bogatom ratarskom stažu sadio je Franjo, kaže, i korijander, slačicu, faceliju, mak, protenski sirak, te soju. Kaže, u lošim godinama snalazio se svakako.

»U situacijama kakva je i sad kad nismo više znali što posaditi, a da vidimo eventualnu moguću dobit na kraju ekonomske godine, sadili smo svašta. To su bile kulture koje su tražile manje ulaganja od standardnih kultura i tako smo malo razvukli posao i vršidbu. To je djelovalo ponekad kao izazov, a češće kao teret, jer je nedovoljno poznata tehnologija proizvodnje tražila od nas više i nekad se tu i padalo. Isto tako se i sad nakon vršidbe pitamo što sijati, a da bude rentabilno.«

Ovogodišnju ratarsku proizvodnju i naš sugovornik ocjenjuje kao lošu, prvenstveno zbog niskih otkupnih cijena proizvoda.

»Ozime kulture dale su relativno dobar prinos, ali uzalud kad su proizvodi jeftini a ulaganja vrlo skupa. Eventualnu dobit imaju samo poljoprivrednici s ekstremno visokim prinosima, a takvih je jako malo«, kaže Dulić i pojašnjava da je većinu robe ostavio na lageru nadajući se upravo boljoj cijeni s kojom bi probao postići isplativost proizvodnje.

»Nesigurno je sve. Velik je rizik i neizvjesnost kad vi trebate nekom predati robu koja je rezultat vašeg višegodišnjeg ulaganja, odricanja i truda, a taj netko u većini slučajeva nema dovoljno jaku garanciju da će to moći pozitivno provesti, a poneki ni namjeru«, kaže Franjo.

Prema njegovim riječima, u poljoprivredi se može zaraditi, ali se ne smije zaboraviti niti da postoje i loše godine. Bilo bi lakše, kaže, kada bi sustav bio uređeniji.

»Poljoprivreda se mora promatrati minimum na bazi desetogodišnjeg rada, a najbolje na bazi višegeneracijskog. Tu treba biti spreman puno puta raditi, u najboljem slučaju zabadava ili s minus predznakom. Dobro bi bilo da je u ovoj zemlji malo više reda i zakona i malo manje prevarena pa bi onda i zemljoradnicima bilo lakše«, zaključuje Dulić.

Naš gospodarstvenik član je i jedan od osnivača nekoliko poljoprivrednih udruženja – Kluba 100P plus, Nezavisnog sindikata zemljoradnika, član osnivač udruženja za povrat imovine i restituciju, Zemljoradničke zadruge *Đurđinčanka* i mnogih drugih. Aktivan je i u društvenom i političkom životu Hrvata u Srbiji. Član osnivač je Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini i Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva *Đurđin*.

J. D. B.

Nagrada Balint Vujkov – Dida Sanji Vulić

SUBOTICA – Organizacijski odbor 22. po redu Dana hrvatske knjige i riječi – dana Balinta Vujkova na svom je sastanku 12. srpnja 2023. donio odluku da se nagrada za životno djelo *Balint Vujkov Dida* dodijeli prof. dr. sc. **Sanji Vulić** za dugogodišnju srkb o hrvatskom jeziku i materinskim govorima Bunjevaca i Šokaca u Bačkoj. Ovogodišnji Dani bit će priređeni od 25. do 28. listopada s više programa, među kojima će biti stalni programi, kao što su Književni salon, Narodna književnost u školi, program za srednjoškolce, Multimedijalna večer i dvodnevni znanstveno-stručni skup. Znanstveno-stručni skup planiran je za 27. i 28. listopada u Gradskoj knjižnici Subotica na kojem će teme biti posvećene **Antunu Gustavu Matošu**, **Lajči Budanoviću**, **Matiji Poljakoviću** i kazališnim praksama, a bit će riječi i o književno-jezičnoj te kulturno-povijesnoj baštini i suvremenim kulturnim praksama i diskursima. Kao i prethodnih godina, u pripremi su novi naslovi, sedma knjiga u ediciji *Izabrana djela Balinta Vujkova* i zbornik radova s prošlogodišnje manifestacije. Uz Hrvatsku čitaonicu Subotica suorganizatori najveće književne manifestacije su Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i Gradska knjižnica Subotica uz potporu Hrvatskoga nacionalnog vijeća.

Najava za obiteljski skup Dulićevih

Skup Dulićevih, jedne od najbrojnijih obitelji u Subotici, bit će održan 20. kolovoza u Đurđinu. Ovom prigodom bit će služena misa za mrtve i žive članove obitelji, a nakon toga večera uz tamburaše u šatri kraj župne kuće i kratki kulturni program. Organizatori pozivaju sve koji nose ovo prezime, uključujući i obitelji žena koje su udajom zadržale prezime Dulić da se odazovu skupu.

U 12 sati planirano je okupljanje gostiju ispred crkve sv. Josipa Radnika da bi u 12.30 započelo euharistijsko slavlje. Svečani ručak – užna bit će u 14.30, dok je u 17 sati najavljen kulturni program u župnoj dvorani. Organizatori najavljuju izložbu fotografija starijih od 1940. godine na kojima se vide članovi obitelji Dulić te pozivaju da se vlasnici interesantnih fotografija jave navedenim kontaktima. Kako kažu, potrebno je znati godinu nastanka fotografije, tko je na njoj i dati kratak opis. Fotografije se prikupljaju do 10. kolovoza.

Cijena večere za odrasle je 30 eura, za djecu od 7 do 10 godina 15 eura, dok mlađi od 7 godina ne plaćaju. Ne plaća niti četvrto i svako sljedeće maloljetno dijete iz jedne obitelji. Rezervaciju mjesta i uplata primaju: **Franjo Dulić – Fratrov** (064-123-24-30), **Ivan Dulić – Kumov** (0641221200), **Pajo Dulić – Morkanov** (0641418172), **Ivana Dulić – Trinaesta** (063304703), **Igor Dulić – Barnin** (066-912-55-98), **Nikola Dulić – Ražnjev** (0642852267), **Vlatko Dulić – Kurjakov** (0601304052), **Željko Dulić – Brkonjin** (065911023), **Ivica Dulić** (0646590717) i **Klara Dulić Ševčić – Fratrova** (0655043947).

Obiteljske skupove Dulićevi održavaju svakih 26 godina, a najavljeni će biti treći. Prvi skup održan je 1971., također u Đurđinu.

J. D. B.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, na temelju članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE O PROCJENI UTJECAJA NA OKOLIŠ

Dana 19. 7. 2023. donijeto je rješenje pod brojem IV-08/I-501-130/2023, kojim se utvrđuje da nije potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na okoliš projekta: Radio bazna stanica na lokaciji »NS2533_01 SU_Subotica_obilaznica« – GSM900/UMTS2100/LTE800/LTE1800/LTE2100 mreže javnih mobilnih telekomunikacija »A1 Srbija« d.o.o. Beograd na k. p. br. 11019 K. O. Palić (46.05946°, 19.75458°), čiji je nositelj »A1 Srbija« d.o.o. Beograd, Milutina Milankovića 1ž.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi: http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Rjesenja/501-130-2023.pdf.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, na temelju članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE O PROCJENI UTJECAJA NA OKOLIŠ

Dana 17. 7. 2023 donijeto je rješenje pod brojem IV-08/I-501-133/2023, kojim se utvrđuje da nije potrebna izrada studije o procjeni utjecaja na okoliš projekta: Izgradnja proizvodno-poslovno-skladišnog objekta (faza 1) na k. p. br. 14777/7 KO Novi grad (46.09838°, 19.69551°), čiji je nositelj »AVGERINOS« doo Subotica, Karađorđeva cesta 78.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi: http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Rjesenja/501-133-2023.pdf.

Nova zvona subotičke katedrale, proslava Mačkova rođendana

15. srpnja 1927. – *Subotičke novine* pišu da je knjižara **Mamužić** u Subotici poklonila Osnovnoj školi **Kralj Aleksandar** 20 komada raznih knjiga kao nagradu onim učenicima i učenicama koji su uspješno položili godišnji ispit.

16. srpnja 1893. – *Subotičke novine* donose prvi dio feljtona **Dušana Petrovića**. »Uspomena na Kalora Milodanovića, nekadanjeg urednika Subotičkog Glasnika, bunjevačko-srpskog novinara«. Autor između ostalog piše da se **Milodanović** »nije stidio svoga roda i porekla, kao na žalost dosad mnogi i mnogi bunjevačko-šokački sinovi«. Naprotiv, Milodanović je svoj rod »tako istinito, tako žarko ljubio, i za čiju lipšu budućnost je on toliko radio, koliko je samo mogao«.

17. srpnja 1926. – *Hrvatske novine* donose sliku novih zvona katedrale sv. Terezije u Subotici. Veliko zvono, koje je financirano iz zadužbine obitelji **Prčić**, teško je 3.000

kg. Drugo zvono po težini je dar Crkvene općine sv. Terezije (1.272 kg). Treće (646 kg), četvrto (386 kg) i peto (271 kg) zvono kupljeno iz prinosa vjernika. Šesto zvono, dar udovice **Lize** r. **Poljaković** (udovne **Lojzije Prčića**) teško je 102 kg.

18. srpnja 1925. – *Hrvatske novine* pišu da je u Subotici uspostavljen svećenički internat. Naime, oko 100 subotičkih obitelji pokazalo je spremnost da na šest tjedana prime đake koji se spremaju za studiranje bogoslovije u Sjemeništu u Baču.

19. srpnja 1940. – *Subotičke novine* pišu o katoličkoj crkvi na Kelebiju. Crkva je sagrađena 1937. Posvećena je na blagdan sv. Terezije od Maloga Isusa iste godine i od toga doba narod štuje spomenutu sveticu. Prvog tjedna kolovoza crkva priređuje proštenje. Mramorni oltar je dao napraviti **Josip Piuković** (veleposjednik), a zvono je da-

rovao **István Racsmány**. Za župnika je 1940. namješten **Pál Molnár**, koji je boravio u Subotici i Tavankutu, gdje je upoznao hrvatske vjernike. Bunjevačke obitelji na Kelebiju su: **Poljaković (Pivac)**, **Kovačić**, **Jurić**, **Tumbas**, **Mačković**, **Babičković**, **Vojnić**, **Tunić**, **Pivarčik**, **Krivak**, **Oravec** itd. U kelebijskoj školi rade **Barna Mandić** (upravitelj), **Ruža Malagurski** i **Matija Škrlec** (iz Zemuna).

20. srpnja 1936. – *Jutarnji list* piše da su subotički Hrvati Bunjevci 19. srpnja proslavili imendan **Vladka Mačkova**. Seljačka sloga i Gospodarska sloga priredile su više narodnih zabava u Subotici, Tavankutu, Bikovu, Žedniku, Verušiću, Đurđinu i Šebešiću. Govori su bili posvećeni ličnosti V. Mačkova. Zabave su trajale do kasno u večer.

21. srpnja 1939. – *Subotičke novine* pišu da je 16. srpnja u Somboru održana proslava rođendana predsjednika Hrvatske seljačke stranke **Vladka Mačkova**. Na proslavi su sudjelovala sva somborska hrvatska društva: Hrvatsko kulturno društvo **Mirosljub**, Radni odbor i Privredni podmladak Hrvatskog radiše te Križarsko bratstvo i Sestrinstvo. Misu je u somborskoj župnoj crkvi služio **Marko Bešlić**. Poslije svete mise održano je zborovanje okupljenih društava. **Antun Matarić** je održao uvodni govor. Uslijedilo je nekoliko rodoljubivih pjesama i govor **Stanka Tomića** o životu i radu V. Mačkova. Poslije podne je u Hrvatskom domu bilo narodno veselje.

Revija tradicijske odjeće i izbor najljepše Hrvatice izvan Hrvatske

Sudjelovale i Hrvatice iz Srbije

Nošnju bunjevačkih Hrvata nosila je Dragana Musin u ime Hrvatskog kulturnog centra »Bunjevačko kolo« iz Subotice, a srijemskih Hrvata Slavica Živković u ime Hrvatskog kulturnog društva »Šid« iz Šida

Desetu godinu za redom Udruga za očuvanje i promicanje tradicijske kulture *Stećak* i Hrvatska matičica iseljenika (HMI) organizirala je Reviju tradicijske odjeće i izbor najljepše Hrvatice izvan Hrvatske u Tomislavgradu. Program je realiziran od 10. do 15. srpnja.

Među 21 Hrvaticom iz 14 država svijeta nošnju svojega kraja predstavljale su i dvije Hrvatice iz Srbije. Nošnju bunjevačkih Hrvata nosila je **Dragana Musin** u ime Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo* iz Subotice, a srijemskih Hrvata **Slavica Živković** u ime Hrvatskog kulturnog društva *Šid*.

U sklopu programa djevojke su nošnju kraja iz kojega dolaze prikazivale u dva hrvatska grada – Biogradu na Moru i Klisu, dok je završna večer i izbor održan kod domaćina u Bosni i Hercegovini, na gradskom trgu u Tomislavgradu.

Titula najljepše pripala je **Moni Bandov** iz SAD-a koja je nosila livanjsku nošnju. Majka joj je iz Livna, a otac iz Tajlanda. Prva pratilja bila je **Giulia Verdat** iz Italije, a druga pratilja **Malina Nadinić** iz Argentine. Uoči događaja preko Facebooka se birala i najfotogeničnija djevojka. Za ovu titulu najviše glasova dobila je **Vivien Lašković** iz Mađarske.

»Ljepota nošnji i djevojaka koje su došle iz svijeta predstaviti se u domovini svojih roditelja, baka i djedova večeras je u punom sjaju prikazala snagu jednog ovakvog projekta«, kazao je u ime organizatora ravnatelj HMI-ja **Mijo Marić**.

Hrvatice iz Srbije od početka sudjeluju u ovome projektu, a ove godine su prvi puta išle u organizaciji Hrvatskog ženskog foruma *Cro femina*. Njihovo putovanje financirano je kroz projekt Pokrajinskog tajništva za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama.

J. D. B.

Zavičajni pisci i slikari iz Požege u Surčinu

Projekt povezivanja s udrugama iz Hrvatske

Članovi Udruge zavičajnih pisaca i slikara Požeško-slavonske županije Matko Peić iz Požege posjetili su prošloga tjedna Hrvatsku čitaonicu Fischer iz Surčina. U župnom dvorištu 14. srpnja, gosti iz Hrvatske predstavili su svoju udrugu i održali pjesničku večer ikavice i druge poezije

Ovo je prvi posjet udruge zavičajnih pisaca i slikara iz Požege jednoj od hrvatskih udruga u Srbiji, čime su, kako su rekli, postavili temelje za buduću suradnju s udrugama iz Hrvatske i njegovanja književne riječi.

Surčinska udruga započela je projekt povezivanja s udrugama iz Hrvatske, s ciljem jačanja vlastitog identiteta i povezivanja literarnog odjela s udrugama koje također njeguju književnu riječ.

»Nadamo se da će ovo biti dugoročna suradnja u međusobnim razmjenama i posjetima kako bismo i mi mogli upoznati njihov kraj i osobno se upoznati s radom njihove udruge. Važno nam je povezivanje s domovinom i udrugama iz Hrvatske. Suradnja će obogatiti svijest o vlastitom identitetu, kako pojedinaca tako i udruge općenito. Također nam je važno da se naša literarna sekcija povezuje s udrugama koje imaju literarne odjele kako bi im proširili vidike i obogatili književnu riječ«, istaknula je predsjednica surčinske udruge **Katica Naglič**.

U čast povjesničara i umjetnika

Udruga zavičajnih pisaca i slikara **Matko Peić** iz Požege osnovana je 2014. godine. Ima 40-ak članova; pjesnika i slikara. Njeguju lokalni govor i potiču književno izražavanje kroz poeziju i prozu, a uzor im je **Matko Peić**, hrvatski povjesničar i umjetnik.

»Organiziramo izložbe i likovne kolonije, pjesničke večeri i gostujemo na drugim manifestacijama. Naš opus je inspiriran Matkom Peićem. On je bio književnik, putopisac, slikar, akademik, pedagoški radnik, jedna vrsna osoba. Ove godine se obilježava 100. godišnjica njegova rođenja i grad Požega dobio je ove godine u vlasništvo njegovu ostavštinu koja se sastoji od brojnog materijala koje je on skupljao kao književnik. To sada pripada Gradskom muzeju Požega. Zajedno s njima, obilježavamo ovu značajnu obljetnicu«, kazala je tajnica udruge iz Požege **Melita Grgić** i dodala da je najveći akcent njihovog rada, njegovanje ikavice.

»Htjeli smo našu udrugu predstaviti udruzi iz Surčina, ikavski govor, povezati se s njima i ojačati suradnju. Svi znamo što znači suvremeni svijet, internet, gdje dolazi do globalizacije govora. Zato mislim da je značajno zadržati ikavicu i bilježiti kroz naše zbirke i književne radove kako bi ostala budućim generacijama«, kazale je Grgić.

Čuvari ikavice

Neke od svojih pjesama na ikavici predstavio je umirovljeni učitelj hrvatskog jezika i povijesti, autor triju knjiga na ikavskom narječju **Ivan Abirović**.

»Jedan od najpoznatijih pisaca koji je pisao na ikavici je **Antun Matija Relković**. On je napisao *Satir* na ikavici u XVIII. stoljeću. Ikavica je dio hrvatskog jezika koji govore Hrvati u nekoliko dijelova Hrvatske, pa tako i u Slavoniji. No, kako nije književni jezik, pomalo nestaje i živi još u govoru starijih ljudi. Kada sam otišao u mirovinu, iako sam cijeli životni vijek predavao na standardnom jeziku, htio sam pokušati sačuvati ikavsku riječ. Objavio sam tri knjige na ikavskom izričaju: *Zauvik*, *Ikavicom* i *ravnicom* i *Slavonska duša*. Srijem je naša zajednica gdje se također njeguje ikavica. Bio sam radostan što sam mogao doći u Surčin i zajedno s ostalim članovima, predstaviti naš rad.«

Tijekom večeri izmjenjivali su se pjesnici iz Požege koji su uz tamburašku glazbu izvodili svoje autorske pjesme. Ovu kulturnu manifestaciju financirao je Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

S. D.

Predstavljanje monografija o srijemskim Hrvatima

Jezik nestaje, običaji žive

U dvorani Kata u župi Sot 18. srpnja predstavljena je monografija *Identitet srijemskih Hrvata u Srbiji*. Monografiju je predstavila v. d. ravnateljica Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Katarina Čeliković**. Predstavljajući knjigu koja govori o Hrvatima kroz povijest posebno je istaknula značaj žive baštine, koja danas živi, a Sot je izdvojila kao mjesto u Srijemu koje ima neke posebnosti u običajima koji se i danas provode.

Monografija je tiskana 2020. godine u sunakladi Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju. U istraživanju su sudjelovale dvije generacije studenata. Od brojnih kazivača, njih 120 bilo je iz Srijema.

»Sot je jedno od mjesta gdje su studenti istraživali, zapisivali, ali nažalost ne baš sve teme. Stoga ovdje nema božićnih i uskrasnih običaja, ali ima zapisa o svakodnevnoj tradicijskoj prehrani, glazbenom životu, o proslavi svetog Vinka u vinogradu, blagdanu svete Katarine... Također, posmrtni običaji su se najbolje sa-

čuvali u Sotu. Sot je mjesto gdje bi trebalo ponovno doći. Živa baština nam je jako važna«, izjavila je Čeliković i dodala da u svakom mjestu knjiga doživljava ponos i emocionalnu radost.

»Jezik je na ovim prostorima gotovo nestao, ali običaji žive. Određeni rituali, tekst, pjesma... imaju odjek hrvatskoga jezika. Zato je važno zapisati sve čega se pripovjedači sjećaju, jer oni pamte i tekstualne predloške koji ukazuju na jezik koji je u temelju onoga što je i sama kultura«, rekla je Čeliković.

Ona je dodala da projekt istraživanja nije završio nego je pozvala sve koji nešto pamte, koji imaju stare fotografije, da zapisuju i stvaraju priče o životu kojeg više nema. Prikupljene stare fotografije bit će objavljene u virtualnom albumu na internetu.

»Ova knjiga puno vrijedi jer mladi danas idu u drugom smjeru života i ne poznaju običaje«, kazala je **Kata Drobinina Vulčević** i dodala: »Djeca trebaju znati kako smo nekada živjeli, kako se nekada radilo i kako smo prakticirali običaje. Ponosna sam na običaje svog sela. Živjeli smo siromašniji, ali mnogo ljepše nego danas. Drago mi je što smo dio običaja prenijeli na djecu. To je za mene veliki ponos«.

Slično mišljenje dijeli i **Ana Dovčak**: »Bitno je da su običaji zapisani za generacije koje ostaju iza nas. Puno se toga promijenilo, ali ima mladih koji su prihvatili stare običaje. Zapisujući ih, spasit ćemo ih od zaborava«.

Prije predstavljanja monografije u župnoj crkvi svete Katarine služena je sveta misa. Knjige su podijeljene svim kazivačima iz Sota koji su pripovijedali studentima o običajima i tradiciji svog mjesta, a Katarina Čeliković je u ime zahvale za gostoprimstvo vlč. **Nikici Bošnjakoviću** uručila knjigu *Živa baština, Nematerijalna kulturna baština Hrvata u Srbiji*.

S. D.

Izložba crteža Nebojše Gabrića u Tavankutu

Subotičanin **Nebojša Gabrić** u javnosti je poznat kao stolnotenisač i trener toga sporta. Međutim, njegova velika ljubav je i crtanje, a koliko je u tomu uspješan pokazao je na svojoj prvoj samostalnoj izložbi *Perlice* koja je priređena prošloga tjedna u Tavankutu, na etno salašu *Balažević*. Gabrić je izložio dvanaest crteža u tehnici olovke na kojima se pozabavio zanimljivim motivom – perlicama, ukrasima od slame.

Kako je prigodom otvorenja kazao, inspiraciju za ova djela dobio je gledajući perlice na frizurama djevojaka koje sudjeluju na misi zahvalnici povodom proslave *Dužijance* u Subotici.

»Nisam mogao, a to ne primijetiti. Kad se iz katedrale iziđe na sunce tek je onda pravi doživljaj, onda se vidi sva ljepota i sjaj tih perlica. Smatram da ja tu nisam ništa posebno uradio, ono što rade slamarke to su za mene umjetnička djela, ja sam samo želio na drugačiji način te perlice ovjekovečiti. Da to budu crteži koji su ipak drugačiji od fotografije«, kazao je Gabrić.

Kako ovakve perlice izrađuju upravo slamarke, izložba je otvorena u sklopu 38. saziva Prve kolonije naive u tehnici slame, ali i šireg projekta *Tavankutskog kulturnog lita*. Izložbu je otvorila poznata slamarka **Jozefina Skenderović**.

»Uživam raditi perlice, to mi je poseban gušt. Svi koji poznaju ovu tehniku, znaju da napraviti perlicu nije lako, za složiti sve te preplete treba vremena. Na svakoj *dužijanci*, pogotovo u katedrali, imamo djevojke čije su frizure okićene tim perlicama. To je nešto što nigdje drugdje na svijetu nema. I nisam samo ja, vidim, oduševljena time, našao se još jedan gospodin koji je to zamijetio. Dok radimo radove u tehnici slame jako se trudimo da sjaj i plemenitost slame dođe od izražaja. Mene jako fascinira kako je Nebojša kroz crtež to uspio prikazati«, kazala je Skenderović.

Predsjednik HKPD-a **Matija Gubec Ladislav Suknović** kazao je kako su se ove slike savršeno uklopile u program kolonije slamarki, ali i *Tavankutskog lita kulture*. Kako je kazao, slično izradi perlica i Gabrićevi crteži zahtijevaju puno rada i posvećenosti. Ujedno, u ime udruge zahvalio je autoru što je odabrao baš Tavankut za svoju prvu izložbu.

D. B. P.

Koncert komornog zbora *Ivan Filipović – Zagreb Voices*

Na zavidnoj razini

Komorni zbor *Ivan Filipović* iz Zagreba gostovao je proteklog vikenda u Subotici (15. srpnja) i Novom Sadu (16. srpnja), te je svoj dugogodišnji rad predstavio ovdašnjoj publici. Koncerti su održani u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske i župnoj crkvi Imena Marijina, takozvanoj novosadskoj katedrali, a u organizaciji glazbenog odjela Subotičke biskupije.

Koncert pod nazivom *A Cappella* okupio je ljubitelje sakralne glazbe, koji su imali priliku uživati u a capela izvedbi članova ovoga zbora. Na programu su bila sakralna djela poznatih domaćih i svjetskih skladatelja poput **Mate Leščana**, **M. Durufle**, **F. M. Bartholdya**, **N. N. Kedrova**, **C. Kreeka**, **P. I. Čajkovskog**, **F. X. Biebla**, **O. Gjeila** i **M. Lauridsena**.

Zbor ove godine obilježava 25. obljetnicu postojanja i rada, te su po riječima osnivača, dirigenta i umjetničkog voditelja ovoga zbora maestra **Gorana Jerkovića** tijekom gotovo svih godina među članovima zbora bili i studenti iz Subotice.

»Imali smo želju tim ljudima koji su bili uz nas ili još jesu, odnosno njihovom zavičaju pokazati što radimo i čime se bavimo. Iz Subotice imamo divne dojmove, ne samo kada je glazba u pitanju nego i inače, i vjerujem da će biti još prigode za suradnju«, rekao je Jerković.

Komorni zbor *Ivan Filipović* osnovan je 1998. godine i jedan je od najuspješnijih amaterskih ansambala u Hrvatskoj, a prate ga visoka vokalno-tehnička i estetska razina interpretacije. Te odlike donijele su Zboru nagrade na brojnim hrvatskim i prestižnim svjetskim zborskim natjecanjima. Uz to Zbor je održao brojne koncerte u Hrvatskoj i inozemstvu, te imao uspješne turnee u Izraelu i Tajvanu. Uz sakralnu glazbu koja je ovoga puta bila na programu, u svojoj bogatoj koncertnoj djelatnosti Zbor posebno ističe izvedbe oratorijskih skladbi, ostvarene samostalno i uz hrvatske i svjetske ansamble, kao i svjetovnu glazbu.

Prvi CD naslovljen *A cappella* Zbor je izdao 2003. godine, drugi CD/DVD objavljen je 2010. godine pod nazivom *Dietrich Buxtehude: Membra Jesu nostri*. U jubilarnoj 15. godini djelovanja (2013.) Zbor je ostvario novo audio i video ostvarenje – CD/DVD *Praizvedbe u HAZU* na kojoj su zabilježene premijerne izvedbe suvremenih hrvatskih skladatelja. Nemoguće je nabrojati sve ono rađeno u proteklih 25 godina djelovanja zbora, ali ono što dodatno govori o njegovoj kvaliteti jeste nastup u Generalnoj skupštini UN-a u New Yorku u povodu obilježavanja 70. obljetnice osnivanja Ujedinjenih naroda, u sklopu festivala pjevačkih zborova *The Rhythms of One World International Choral Festival*.

Ono što smo mogli čuti tijekom njihova nastupa jeste jedna boja i jedan zvuk, sjajna uvježbanost i lakoća kojom izvode odabrane skladbe. Da bi postali njihov član, po riječima maestra Jerkovića, potrebno je imati dobru volju i ljubav, a jedini uvjet je da imate sluha. Nije obvezno glazbeno obrazovanje, ali je poželjno budući da je zbor zahtjevan u radu. No, kada postoji volja i upornost, kako je rekao dirigent, sve prepreke se mogu brzo svladati. U zboru se radi sistematično i puno na individualnom pristupu, a da je to sve tako, mogli su čuti svi oni koji su posjetili ovaj koncert.

Ž. V.

Svetkovina Gospe Karmelske

Na blagdan Gospe Karmelske, 16. srpnja, u Karmelićanskoj crkvi u Somboru je održana svetkovina koja okuplja veliki broj vjernika. Prije mise na hrvatskom jeziku, u procesiji oko crkve sudjelovali su vjernici iz Sombora i okolnih salaša obučeni u nošnju bunjevačkih Hrvata.

Male i Velike Tekije

Na blagdan sv. Joakima i Ane, 26. srpnja slave se Male Tekije sa sljedećim rasporedom:

25. srpnja – prilika za svetu ispovijed je od 17 sati, a sveta misa s procesijom u 19 sati. Misno slavlje predvodi će pomoćnik rektora svetišta i župnik u Srijemskim Karlovcima **Matej Perić**.

26. srpnja – 9 sati, sveta misa na mađarskom jeziku – predvodi vlč. **Ákos Horváth**

– 11 sati, sveta misa na hrvatskom jeziku – predvodi Matej Perić

– 19 sati, sveta misa na hrvatskom jeziku – predvodi rektor svetišta **Ivan Rajković**.

Velike Tekije obilježavaju se na blagdan Gospe Snježne, 5. kolovoza, a tome prethodi sljedeći program:

4. kolovoza – 15 sati, prilika za svetu ispovijed

– 15,30 sati grkokatolička liturgija na staroslavenskom, predvodi o. **Julijan Rac**

– 17 sati sveta misa na mađarskom jeziku, predvodi vlč. **Attila Zsellér**

– 19 sati svečana pontifikalna sveta misa s procesijom, predvodi ju pomoćni biskup đakovačko-osječki mons. **Ivan Ćurić**, u zajedništvu sa srijemskim biskupima.

5. kolovoza – 8 sati je pobožnost Križnoga puta u svetištu

– 9 sati je sveta misa na mađarskom, predvodi upravitelj Subotičke biskupije mons. **Ferenc Fazekás**

– 11 sati je svečana pontifikalna sveta misa, koju predvodi mons. Ivan Ćurić

– 19 sati završna sveta misa, koju predvodi preč. Ivan Rajković

Čikerijada 2023.

Duhovno-sportsko-rekreativni dan u prirodi za mlade i obitelji **Čikerijada 2023.** bit će organiziran 19. kolovoza. Polazak biciklima je iz župe Uskrsnuća Isusova u 7.30 sati, a prijave za sudjelovanje se primaju do 14. kolovoza i to kod vlč. **Vinka Cvijina** i vlč. **Tomislava Vojnića Mijatova**. Okupljanje i sveta misa je u 9 sati kod križa na Čikeriji, a završetak je u popodnevnim satima.

Ž. V.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Svima nam je još iz djetinjstva znana definicija molitve – ona je razgovor s Bogom. Tako kratka definicija, lako pamtljiva, ali u njoj je sažet cijeli odnos Boga i čovjeka. Čovjek je tako sazdan da uvijek traga za Svevišnjim. I onda kada ga nije poznao, čovjek je osjećao da Bog postoji. Tragao je za njim, iako nije točno znao za kim traga. Kako mu se Bog počeo polako objavljivati, čovjek mu se počeo obraćati, počeo je moliti. Doduše, ne onako kako mi danas znamo, ali pokušavao je nekako doći u kontakt s Bogom. I uvijek, i onda i danas, čovjek se pita moli li dobro. Ako ne moli dobro, kako može popraviti molitvu? Bilo mu je i bit će mu uvijek važno da ga Bog čuje, ali i da on čuje Boga, jer molitva je razgovor, a ne naš monolog, kako se to nama često čini i na čega je svodimo.

Molitva je susret čovjeka s Ocem nebeskim. Kroz nju Otac čuje i ono što čovjek nije ni izgovorio. On kroz molitvu liječi čovjekovu dušu i donosi joj mir kakav mu nitko na ovome svijetu ne može dati. Bog ne šuti dok mu se čovjek obraća. On djeluje i govori, ali se Božji govor ne može čuti tjelesnim ušima, duša je ona koja Boga čuje i osjeti. No, da bi se to dogodilo, potrebno je da čovjek Bogu u potpunosti posveti svoje vrijeme i svoje misli, da iz svoje glave odagna sve drugo što nije Bog, da ne žuri i ne odbrojava minute nego da se prepusti susretu sa Svevišnjim.

Duh moli za nas

Pavao Rimljanima piše: »Doista ne znamo što da molimo kako valja, ali se sâm Duh za nas zauzima neizrecivim uzdasima. A Onaj koji proniče srca zna koja je želja Duha – da se on po Božju zauzima za svete« (Rim 8,26-27). U kršćaninu prebiva Duh Sveti, kojega je primio po sakramentima inicijacije. Duh

Molitva

je onaj koji nas vodi i nadahnjuje u mnogim kršćanskim djelima koja su mila Ocu. Duh nas nadahnjuje i na molitvu. On zna što nam je na srcu i poučava nas kako dobro moliti. U iskrenoj molitvi Duh se moli s nama, a Otac, kome je molitva upućena, odmah čita njegove misli. Tako kršćaninova molitva po Duhu biva odmah uznesena k Ocu.

Bog djeluje i kad šuti

Dakako, to nije molitva koja je recitiranje naučenog napamet, niti usputno prizivanje Boga kada želimo instant pomoć. To je molitva u skrovitosti, najintimniji susret Boga i čovjeka, kada vrijeme staje, a čovjekove misli potpuno obuzima želje da svome Ocu preda sve što mu je na duši, cijeli svoj život, ali i da u tišini osluhne što mu Otac ima poručiti. Tada Duh naše molitve uznosi k Ocu, a Otac odgovara. Pa čak i kad šuti, Bog odgovara. Njegova šutnja znači treba sačekati, treba biti strpljiv, doći će trenutak kada će se proslaviti u našem životu. Po toj šutnji Otac ponekad izlijeva na nas snagu kojom možemo izdržati i ono što mislimo da nikada nećemo moći, snagu po kojoj ćemo moći zahvaljivati za patnje i blagoslivljati one koji su nam neprijatelji. Božja šutnja je njegovo djelovanje, ona nikada ne znači da nas nije čuo.

Kako moliti, kako postići mir i usmjeriti misli k Bogu kad nas toliko toga opterećuje? Istina, to nije jednostavno. I mnogi sveci su se borili s tim. Moliti se treba redovito, treba vježbati svoj um i duh da se isprazni od svega i usmjere k Bogu. Možda nikada nećemo biti zadovoljni svojom molitvom, ali je važno ne odustajati nego se svakoga dana truditi iznova. Bog želi što bolju molitvu, ali cijeni i svaki pokušaj; važno mu je da ga ne isključimo iz svoga života nego da mu se uvijek obraćamo s vjerom i pouzdanjem.

Družba Kćeri milosrđa – 100 godina u Subotici (VI. dio)

Pod svodovima samostana

Danas u samostanu u Subotici živi sedam sestara: s. Nelija Pavlović, s. Silvana Milan, s. Zrinka Glavaš, s. Eleonora Merković i s. Jasna Dulić, te dvije sestre: s. Lidija Stantić i s. An-cila Vujković Lamić koje su teško bolesne i nepokretne

Novo tisućljeće donijelo je za sestre i nove pothvate, na kojima im danas samo možemo zahvaljivati, jer su baš kao i njihova poglavarica i majka, blažena **Marija Petković** uvidjele potrebu za odgojem i obrazovanjem djece. Ako pogledamo u povijest, bilo dalju ili bližu vidimo da su sestre kroz proteklo stoljeće radile najprije s djecom i bile u sirotištu kao majke, a kasnije i kao odgojiteljice i učiteljice. Uz znanje koje su im davale one su puno radile i na njihovom moralnom i duhovnom odgoju.

Stoljeće uz djecu

Tako u arhivu Družbe stoje datumi, koji su bili presudni za ono što danas imamo.

Delegacija CRS-a (Catholic Relief Servisa), humanitarne organizacije iz Amerike posjetila je sestre 24. srpnja 2020. godine sa željom za otvaranjem katoličkog vrtića po prilagođenom programu Marije Montessori. Iduće godine, 8. svibnja započeli su građevinski radovi u samostanu, a već 18. rujna 2001., otvoren je prvi vrtić na hrvatskom jeziku u Srbiji, koji je ponio ime utemeljiteljice Družbe **Marija Petković – Sunčica**. Bio je to ujedno i prvi katolički vrtić u Srbiji i prvi vrtić u Subotici u kojem se radilo, a i danas se radi po programu Marije Montessori.

ri. Kako odgojiteljice, a i djeca vole reći ovaj vrtić čuvaju tri Marije: Marija Petković, Marija Montessori i nebeska Majka Marija.

Upravo ovaj vrtić, pod svodovima Zavoda sv. Terezije dao je temelj obrazovanju na hrvatskom jeziku u Srbiji. Značaj vrtića ipak najbolje znaju djeca i njihovi roditelji. Osobiti svjedok tome je činjenica da prve generacije tadašnje djece danas upisuju svoju djecu u ovaj vrtić. Glavni pokretač otvorenja ovoga vrtića bila je dugogodišnja predstojnica samostana sestara Kćeri milosrđa u Subotici, s. **Silvana Milan**.

Vrtić **Marija Petković – Sunčica** 23. kolovoza 2002. Službeno je uveden u Registar udruženja društvenih i političkih organizacija kod Ministarstva pravde kao »Društvo prijatelja Marija Petković«. Prvih godina vrtića s djecom su radile uz civilne odgojiteljice i sestre, što je doprinijelo dodatnoj povezanosti sa sestrama.

Dvanaest godina od otvorenja prvoga vrtić **Marija Petković – Sunčica** dobiva »mlađeg brata« vrtić **Marija Petković – Biser**, koji je 24. rujna 2013. otvoren u kući sestara u Aleksandrovu. U veljači sljedeće godine, vrtić je blagoslovljen. Od tada u Subotici djeluju dva vrtića koja nose ime blaženice, koja rade na hrvatskom jeziku i po programu Marije Montessori, te imaju katolički vjeronauk.

Otvorenje vrtića *Marija Petković – Sunčica*, 2001.

Oba vrtića rade s djecom vrtićkog uzrasta, odnosno od tri do sedam godina, što podrazumijeva i pripremno-predškolski odgoj.

Od najmlađih do najstarijih

Prvog dana listopada 2020., nakon punih 19 godina od otvorenja prvog vrtića na hrvatskom s radom je započela i jaslena skupina mališana pri vrtiću *Marija Petković – Biser* u Aleksandrovu u okrilju tamošnje župne crkve Marija Majka Crkve.

Nakon dvije godine, 28. listopada 2022., blagoslovljen je temeljni kamen za nove jaslice koje će se graditi u sklopu vrtića *Marija Petković – Sunčica* u Subotici. Uz temeljni kamen donesen s Prižbe, malog mjesta na Korčuli, u temelje jaslica položene su moći blažene Marije Propetog Isusa Petković, utemeljiteljice Družbe sestara Kćeri milosrđa i vremenska kapsula s porukom tko gradi jaslice. Jaslice se grade pored vrtića *Marija Petković – Sunčica* u Subotici i za gradnju jaslica plac je sestrama darovala prva susjeda **Teza Nimčević**, koja je prepoznala potrebu i želju sestara za izgradnjom novog objekta. Gradnju jaslica, kao i prije više od dvadeset godina izgradnju vrtića, pokrenula je sada ekonomica samostana sestara Kćeri milosrđa u Subotici s. Silvana Milan.

»Bogu hvala i teta Tezi koja je darovala kuću za izgradnju jaslica, a Bogu hvala i za mlade obitelji koje iz Božje ruke primaju potomstvo. Uvidjevši da je ovo velika potreba za Grad znamo da smo na dobrom putu. Obećanje imamo da će svi radovi biti gotovi i da ćemo na jesen već moći primiti djecu pod naš krov. Nadam se da će tako i biti«, rekla je predstojnica subotičkog samostana s. **Nelija Pavlović**.

Danas u samostanu u Subotici živi sedam sestara: s. Nelija Pavlović, s. Silvana Milan, s. **Zrinka Glavaš**, s. **Eleonora Merković** i s. **Jasna Dulić**, te dvije sestre: s. **Lidija Stantić** i s. **Ancila Vujković Lamić** koje su teško bolesne i nepokretne. Uz prisustvo djece koja donose radost i veselje, u kući su još četiri bake o kojima s. Nelija brine uz pomoć sestara. Kako je već spomenuto u prethodnom broju, sestre još od 1971. godine primaju starice o kojima brinu i tako nadopunjavaju prihode za život u samostanu.

Otvorenje vrtića *Marija Petković – Biser*, 2013.

Vjerujemo da će, kako je i s. Nelija rekla, na jesen prvi susjedi sestrama biti upravo mališani koji će također odrastati pod okriljem tri Marije, a na radost svih sestara ove Družbe.

Jubilej – 100 obljetnicu dolaska u Suboticu i djelovanja cijelo jedno stoljeće sestre su proslavile 1. i 2. srpnja ove godine, a budući da je cijela godina u znaku jubileja, slavlje će nadamo se moći zaokružiti otvorenjem jaslica i time ispisati još jednu stranicu povijesti Družbe.

Hvala s. **Julijani Beretić** koja je ustupila podatke Družbe koje smo koristili za ovaj feljton.

(kraj)
Ž. V.

Blagoslov temeljnog kamena, 2022.

Jaslice u Aleksandrovu, 2020.

O prezimenima bačkih Hrvata (LI.)

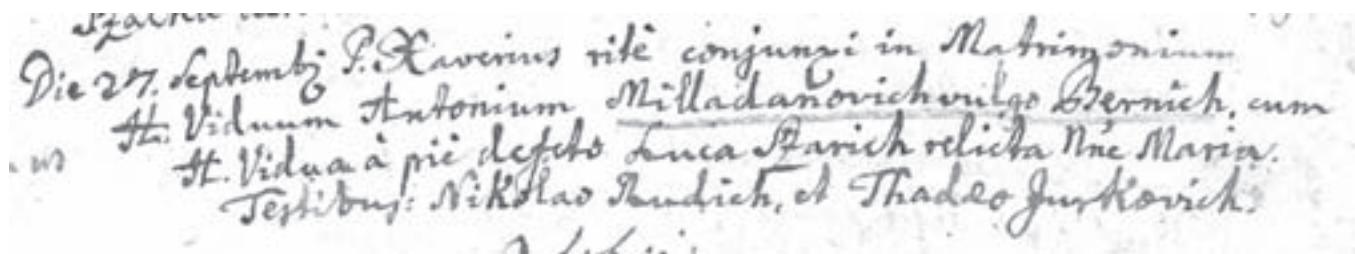
Milodanović Brnić

Rod **Milodanović (Milodanović Brnić)** dao je nekoliko glasovitih predstavnika: **Kalor** (novinar), **Šimun** (pukovnik), **Veco** (križar), sestre **Ana**, **Teza** i **Đula** (naivne umjetnice u tehnici slame), **Miroljub** (član Literarno-dramske sekcije HKC-a *Bunjevačko kolo*). Po povijesnom značenju se izdvajaju **Šimun** (1854. – 1930.) i **Kalor** (1845. – 1883.), imaju zajedničke pretke u petoj generaciji (šukundjeda i šukunbabu), **Nikolu** i **Vidu**, kćerku **Marjana Skenderovića** (vj. 23. XI. 1721.) koji su imali sinove **Stipana** (r. 14. XII. 1722.) i **Matka** (r. 20. II. 1725.). Šimun je Stipanov, a Kalor Matkov potomak. Šimunova genealogija izgleda ovako: **Stipan** i **Marta Tumbasović** (vj. 15. XI. 1744.); **Antun** (r. 30. V. 1757.) i **Terezija Voj-**

za gradonačelnika i sve do suspenzije 1902. ostao na tom položaju. Lazar Mamužić svoj uspon i popularnost 1870-ih duguje djelomično i Kaloru Milodanoviću, koji se kroz svoj *Subatički glasnik* otvoreno zalagao za njega. Mamužić se nije stigao odužiti svom suradniku i pomagaču, jer je Kalor već srpnja 1876. prešao u Srbiju, koja je tada zaratila s Osmanskim carstvom, i stupio u redove dragovoljaca.

Dragovoljac

U Prvom srpsko-turskom ratu (1876. – 1877.) Kalor se borio prvo u Dragovoljačkom koru Drinske vojske, a zatim u Rusko-srpskoj brigadi. Novosadska *Zastava* osvrta se na Kalorov ratni angažman. Tako primjerice izvještava (od 20. II. 1877.) kako je Kalor prezdravio od rana koje je zadobio u borbama na Moravi, i kako se vratio u svoju jedinicu (Drinski dragovoljci). Kalor je, naglašava list, bio vojno aktivan »od početka do kraja naše kampanje« (Prvi srpsko-turski rat). Prvo je bio na Drini, zatim na

Jedan od najstarijih zapisa o dvostrukom prezimenu Milodanović Brnić

nić (vj. 5. II. 1788.); **Franjo** (r. 13. XI. 1791.) i **Ana Mukić** (vj. 24. I. 1822.); **Ivan** (r. 27. XI. 1830) i **Julijana Skenderović** (vj. 16. X. 1850.). Kalorova genealogija izgleda ovako: **Matko** i **Janja Kaić** (vj. 12. XI. 1747.); **Filip** (r. 27. IX. 1767.) i **Katarina Slabopašić** (vj. 19. XI. 1783.), **Stipan** (r. 17. XII. 1791.) i **Matija Principović Veždin** (vj. XI. 1808.); **Josip** (r. 19. III. 1824.) i **Koleta Skenderović** (vj. 8. XI. 1843.).

Novinar

Kalor je bio jedan od pomagača **Ivana Antunovića** u tiskanju *Bunjevačkih i šokačkih novina* (1870. – 1872.). Također je bio pokretač prvih novina na hrvatskom jeziku u Subotici: *Misečna kronika* (1872. – 1873.) i *Subatički glasnik* (1873. – 1876.). *Misečna kronika* je bila zapravo glasilo strance **Ferenca Deáka** (Deák párt). Međutim, ni unutar *deákovaca* odnosi nisu bili srdačni. Tako je predsjednik subotičkog odbora Deákove stranke **Feliks Parčetić** 1874. javno optužio Kalora da on želi sa Srbima stvarati Vojvodinu i da želi dovesti Ruse na vlast u Ugarsku. Deákova stranka spojila se 1875. sa Strankom lijevog centra (Balközép párt) i obrazovala Liberalnu stranku (Szabadelvű párt). Slobodoumna stranka je od 1875. do 1905. bila vladajuća stranka u Ugarskoj. U Subotici je došla na vlast preko **Lazara Mamužića** (favorita *Pučke kasine*), koji je na lokalnim izborima 1884. izabran

Deligradu (Moravska fronta). Sudjelovao je u borbama oko Deligrada sve dok ga tursko zrno nije pogodilo u bitci na Krevetu. Jedno vrijeme je ležao u engleskoj bolnici u Beogradu (*Zastava* od 13. IV. 1877.). U Drugom srpsko-turskom ratu (1877. – 1878.) zapovijedao je Trsteničkim bataljunom Kruševačke brigade II. klase (ibarske divizije moravskog kora). Zapovjedništvo nad ovom jedinicom mu je vjerojatno povjereno nakon pogibije prethodnog zapovjednika, pješadijskog potporučnika **Vladimira Mašića** u borbama kod Kuršumlije 26. XII. 1877. U završnoj fazi rata, Milodanović je sudjelovao u oslobođenju Niša 11. I. 1878.

Mađaron ili rodoljub?

Za razliku od Kalora, Šimun je bio veleposjednik i njegova vojna karijera je bila vezana uz austrougarsku carsko-kraljevsku vojsku, u koju je stupio 1879. S činom pukovnika otišao je u mirovinu 1911. Prvi svjetski rat ga je reaktivirao i odveo u Srijem. Na kraju rata izabran je za predsjednika Narodnog vijeća Hrvata i Srba u Subotici 1918. Po izjavi **Mije Mandića** 1933. u gradskoj skupštini Subotice Šimun je bio veliki mađaron (pristaša Mađara), predsjedništva u Narodnom vijeću se prihvatio iz oportunizma, a zapravo je očekivao povratak mađarskih vlasti u Suboticu.

Sijanje žita na prvoj povorci *Dužijance*

Svečana povorka *Dužijance* iz 1968. godine ostat će zabilježena u povijesti ove manifestacije i Grada Subotice, ne samo kao prva nego i kao najmasovniji događaj *Dužijance* koji je pratilo oko 80 tisuća ljudi.

Bila je ovo gradska ili civilna *Dužijanica*, jer se u to vrijeme crkvena slavila posebno – čak 24 godine sve dok se 1993. nisu spojile u jednu kako se i danas slave.

Svečana povorka kroz grad održavala se posljednjeg tjedna sedmog mjeseca, dok se ona u Crkvi obilježavala na dan Velike Gospe, 15. kolovoza.

Scenski prikaz

Prva crkvena *Dužijanica* održana je prije više do 100 godina, a prva tzv. gradska održana prije 55 godina. Osim brojnih gledatelja, bio je i nezapamćen broj ljudi koji su sudjelovali u povorci. Među 1.300 sudionika prve gradske *Dužijance* 1968. bio je i **Ante Očanović** iz Đurđina, muž naše sugovornice **Kriste**.

Njegov zadatak bio je da vozi traktor koji je vukao prikolicu na kojoj se prikazivalo kako se nekada sijalo žito iz džaka. Sjeća se Krista da je sudjelovalo i puno drugih poljoprivrednih strojeva s kojima se tad radilo na njivi kako bi se prikazao kompletan proces nastanka kruha počevši upravo od sijanja. Pripreme za ovakav scenski prikaz bile su velike.

»Prvo je tribalo na prikolice nabaciti zemlju. To je bila prva prikolica na kojoj je stajao čovik koji je bacio sime iz džaka na tu zemlju u povorki. U sledećoj prikolici je bio prikaz izniknutog žita. To je tribalo ranije sve posijati, polivat u prikolici svaki dan itd. Bilo je prikazano i kako se žito

kosilo. Moje sestre od strica su kupile čukanjice u džak isto na ovako otvorenoj prikolici«, kaže Krista.

Sponzori 65 poduzeća

Sugovornica nam priča kako je Ante radio u *Novoj brazdi* u Đurđinu cijeli radni vijek kao traktorist, a s obzirom na to da je *Brazda* bila jedno od brojnih poduzeća koje su logistički potpomogle *Dužijancu*, i u povorci je vozio traktor. Bilo je tako puno i drugih Đurđinčana uključeno u ovu povorku.

Sjeća se Krista da se sa strojevima kretalo oko ponoći za grad kako bi se do jutra stiglo do subotičkog hipodroma odakle je kretala povorka. Završavala bi se, kao i sada, na gradskom trgu. Ondje je bila postavljena svečana tribina kazališta, a *salaš* ispred Gradske knjižnice gdje se odvijala predaja kruha od novog žita predsjedniku Skupštine općine. Kada je barjaktar stigao na trg, kraj povorke je tek polazio s hipodroma.

Sudjelovao je, kaže Krista, njezin muž u povorci *Dužijance* i sljedeće godine kada je vozio *Zmajev* kombajn *džakoš*. Bilo je tada u povorci dva takva kombajna. Iako tada nije defilirala u povorci, Krista sada sudjeluje u programu *Dužijance* kao risaruša.

Osim *Nove brazde*, u organiziranje prve povorke *Dužijance* bilo je uključeno još 65 poduzeća koji su svojim sredstvima osigurali manifestaciju. Neka od njih su *Agrokombinat*, *Aurometal*, *Birografika*, *Gorenje Sever*, 29. novembar, *Pionir*, *Fidelinka*, *Ravnica*, Palić-ugostiteljsko poduzeće, *Subotičke novine* i *Zorka*.

J. D. B.

Ljetni oratorij u Monoštoru

Četiri dana igre, molitve i radionica

U organizaciji Subotičkog oratorija protekloga tjedna održan je Ljetni oratorij u Monoštoru. U Ekokampu tijekom četiri dana, od 18. do 21. srpnja 50-ak

djece iz ovoga mjesta uživalo je u pjesmi, igri, molitvi i radionicama. Imali su organiziran i *vodeni dan*, a posljednjega dana misu im je držao mjesni župnik **Dražen Dulić**.

Djeca su bila podijeljena prema bojama majica u nekoliko grupa, jer su pojedine aktivnosti bile i natjecateljskog karaktera. Tema oratorija bila je »Četiri dječaka iz don Boscovog oratorija«. Kako nam organizatorica i voditeljica Subotičkog oratorija **Vedrana Cvijin** pojašnjava, cilj upravo ove teme je predstaviti djeci kako ne moraju svi

biti na isti kalup već da, iako su različiti, mogu stići do zajedničkog cilja, a to je biti svet, kaže Cvijin.

Navodi ona kako Oratorij ima lijepu suradnju s monoštorskom župom te da im ovo nije prvi puta da dolaze kod njih. Djecu animira 12 animatora iz Subotice koji noće u Monoštoru, a prema riječima Cvijin nije problem pronaći mlade koji su radili posao animatora, jer ih trenutačno ima 90 na popisu.

Za Subotički oratorij ovo je treći i posljednji ljetni oratorij ove godine. Održani su do sada u Subotici i Iloku (Hrvatska). Voditeljica kaže kako im je želja organizirati oratorije i u Srijemskoj biskupiji te da su za to pregovori u tijeku.

Projekt ljetnih oratorija podržali su Grad Subotica, Autonomna Pokrajina Vojvodina i Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Grad Sombor i Kulturno-umjetničko Društvo Hrvata *Bodrog*.

J. D. B.

Foto: Subotički oratorij

Gdje poći sutra?

Prvi dio programa profesionalne orijentacije *Gdje poći sutra?* za učenike 7. razreda osnovne škole održan je 13. srpnja u prostorijama Hrvatskog doma – Matice, a učenici su ovom prilikom pristupili testu zanimanja i testu sposobnosti. Programu profesionalne orijentacije *Gdje poći sutra?*, koji organizira Hrvatsko nacionalno vijeće, pristupilo je 17 učenika cjelovite nastave na hrvatskom jeziku. Nastavak ovog program bit će u Novom Vinodolskom već sljedećeg tjedna, a tamo ih čekaju

radionice, upoznavanje sebe, svojih sposobnosti i vještina, te na kraju programa i individualni razgovori s psihologom. Po riječima predsjednice Odbora za obrazovanje **Nataše Stipančević**, testovi će nakon obrade rezultata, te obavljenih radionica biti predstavljeni djeci kroz individualni razgovor, te će tada dobiti kompletnu sliku onoga u čemu su najспособniji i što je ono što im se predlaže za buduće zanimanje.

Isto testiranje je u pripremi i za učenike završenih trećih razreda srednje škole, koje se po riječima Stipančević planira za sredinu kolovoza.

Ž. V.

U tijeku prijave za XVI. Etnokamp

Uskrs ljeti

Ako želite pjevati, igrati, glumiti, recitirati, praviti uratke, upoznati običaje, kuhati, razgovarati i promišljati o Uskrsu i tijekom ljeta, a mislite da to nije moguće, obavezno se prijavite na ovogodišnji Etnokamp Hrvatske čitaonice koji će biti održan od 14. do 18. kolovoza u domu DSHV-a u Subotici. Baš kao i prije nekoliko godina kada je u Etnokampu sve bilo u znaku Božića, ovaj 16. po redu će za temu imati najveći i najvažniji kršćanski blagdan Uskrs. Bit će zabavno, edukativno i za pamćenje, a najavljuju i neka iznenađenja. Stoga, osigurajte sebi mjesto na vrijeme jer je ograničen broj polaznika. Prijave se primaju do popunjenja predviđenog broja, odnosno do 4. kolovoza, putem telefona, Vibera ili Whats up-a: 069 1017090 ili na e-mail: bernadica@gmail.com. Etnokamp je namijenjen učenicima osnovnoškolske dobi, a cijena petodnevno aranžmana je svega 1.200 dinara i ako netko nije u mogućnosti platiti ovaj iznos to svakako nije prepreka za sudjelovanje u Etnokampu.

Vidimo se!

B. I.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Prodaje se trobrazdni plug (14 cola) obrtač *regent* fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Poklanjam autorsko djelo. 40 inovacija, tehnologija, izuma, poslovnih projekata iz raznih oblasti proizvodnje i usluga. Tel.: 064/499-2342 (viber).

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 m od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa više.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

GRAD SUBOTICA GRADSKA UPRAVA TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

Na temelju članka 45a. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021)

o g l a š a v a

RANI JAVNI UVID POVODOM IZRADE PLANA DETALJNE REGULACIJE ZA SREDIŠNJI DIO PROSTORA „BANJE PALIĆ“ NA PALIĆU

Odluka o izradi navedenog plana je objavljena u *Službenom listu Grada Subotice*, broj 10/2023.

Rani javni uvid bit će održan u trajanju od 15 dana, od 24. srpnja do 7. kolovoza 2023. godine radnim danima od 8 do 12 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 204.

Tajništvo za građevinarstvo, kao nositelj izrade navedenog plana, organizira rani javni uvid u cilju upoznavanja javnosti s općim ciljevima i svrhom izrade navedenog plana, mogućim rješenjima za razvoj prostornih cjelina, mogućim rješenjima za urbanu obnovu, kao i efektima planiranja.

Pozivaju se tijela, organizacije i javna poduzeća koji su ovlašteni utvrđivati uvjete za zaštitu i uređenje prostora i izgradnju objekata da daju mišljenje glede uvjeta i neophodnog opsega i stupnja procjene utjecaja na okoliš.

Pravne i fizičke osobe mogu dostaviti primjedbe i sugestije u pisanoj formi Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), Trg slobode 1, od 24. srpnja do 7. kolovoza 2023. godine.

Primjedbe i sugestije pravnih i fizičkih osoba koje evidentira nositelj izrade mogu utjecati na planska rješenja.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 25. 7. 2023.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Pisanje uz pakiranje

Zemlja čuda

Teško je pakirati prtljagu za putovanje i pisati o nekoj drugoj destinaciji. Ne želiš pisati o novoj, jer ćeš o tome kada se vratiš, doživiti i iskusiti. O drugoj, na koju ne putuješ, ne možeš razmišljati jer su ti misli u prtljagu koji pakiraš. Ali pisati se mora, pa za ovaj tjedan koristim čaroliju zanimljive i mnogima nepoznate destinacije nepreglednih ravnica, planinskih horizonata i zanimljive kulture, Kazahstana.

Kazahstan u prijevodu znači Zemlja čuda. Jedna je od površinski najvećih zemalja na svijetu, a prva po površini zemalja bez izlaska na more. Naseljava ga preko 130 naroda koji uglavnom žive u tradicionalnim kućama – jurutama, a koji su prvi pripitomili i jahali konje! Inače, Kazahstan se nalazi na dva kontinenta – u Europi i Aziji, dom jabuka i snježnih leoparda i neobičnog jezika koji je nastao miješanjem arapskog, ruskog, mongolskog, turskog i perzijskog. Boje, mirisi, okusi, kuhana ovčeta, med i kavijar, sunce i snijeg probudit će sva vaša čula! Energija neobičnih zemalja i divnog naroda će vas potpuno opustiti i sigurno ćete uživati u svakom danu ove avanture.

Glavni grad Kazahstana, od 1997. godine, je Nur-Sultan, ranije Astana. Do tad, grad u srcu Kazahstana nije bio od većeg značaja, a onda ga je predsjednik **Nursultan Nazarbajev** proglasio za novu prijestolnicu. Grad je 2019. nazvan po ovom dugogodišnjem predsjedniku Kazahstana.

Popularne turističke znamenitosti glavnog grada su Toranj Bayterek, Khan Shatyr, Palača mira i pomirenja, Nacionalni muzej Kazahstana, Nur-Astana džamija, Gradski park, Trg nezavisnosti i spomenik Kazak Eli, ruska pravoslavna katedrala Uznesenja, Hazrat Sultan džamija.

Najveće kazahstansko kulturno središte smješteno je u podnožju planina Trans-Ili Alatau i zove se Almaty, a poznato je po prekrasnom i otvorenom okruženju kao najljepša razglednica. Ono što nudi od sadržaja je obilazak kipa *Beatlesa* u Almatyju, kanjona Charyn, posljednje divlje šume jabuka, velikog jezera Almaty, brda Kok-Tobe,

jezera Kolsai, središnjeg parka Almatyja, jezera Issyk, državnog muzeja Kazahstana, Panfilovog parka i Arasan kupke.

Kazahstan nema što nema da ponudi, pa u spisak obveznih destinacija ubacujemo i drevni grad Taraz koji se nalazi u južnom Kazahstanu. Ova poznata destinacija nudi drevna nalazišta, tajanstvena mjesta i ruševine za divljenje. Ovdje je obavezno za posjetiti mauzolej Babaji-Khatun zbog njegove uočljive konusne kupole sa šesnaest rebara. Interesantan je i izlet do rijeke Talas koja se nalazi u blizini granice s Kirgistanom.

Iz drevnog i povijesnog odlazimo u budućnost. Šalu na stranu, ali Bajkonur je nešto blizu tome. Grad svemirske luke, raketa i svemirskih brodova. Pod upravom Ruske Federacije, Bajkonur je najstarije i najveće svemirsko postrojenje na svijetu. Kozmodrom Baikonur bio je jedan od tajnih poligona za testiranje projektila koji je bio strateški važno mjesto za Ruse.

Sljedeće nevjerovatno mjesto je raj za planinare. Dio poznatog Nacionalnog parka Ile Alatau, klanac Turgen je prava ljepotica za trekere. Ima guste šume, jezera, alpske livade i sedam vodopada.

Ovog puta ne pišem mnogo o svakom odabiru unutar destinacije, jer je nevjerovatno velika ponuda, pa da što više stane. Jer, kako ne ostaviti mjesta za pjevajuće dine koje se nalaze u Nacionalnom parku Altyn Emel. Riječ je o impresivnim planinama pijeska koje su 150 m visoke i 1,5 km dugačke. Jedna od najinteresantnijih zanimljivosti ovih džinova je zvuk koji se čuje kada puše vjetar.

Htjela sam samo pobrojati što je sve ostalo bez prostora za priču o njemu, ali sam odlučila nastaviti nekom drugom prilikom. Vjerujem da je još neko ostao zbunjen, baš kao i ja, od široke i raznolike ponude koju nam jedan Kazahstan ima ponuditi.

Gorana Koporan

II. SPORTSKI DAN

Natjecanje u mješovitoj odbojci
i muškom nogometu

29. 7. 2023.

Mjesto: sportski tereni
OŠ "Vladimir Nazor", Đurđin

Start: 8 sati

Za sve sudionike osiguran
ručak i osvježenje

Prijave ekipa na broj: +381611398478, Ninoslav Radak, predsjednik udruge

Organizator:

Pokrovitelj:

Hrvati iz Srbije na turniru u Münchenu

Mali nogomet – VELIKI rezultati

Hrvati iz Srbije sudjelovali su 25. lipnja na Memorijalnom malonogometnom turniru *Branimir Vrdoljak* u Münchenu u organizaciji tamošnjeg Nogometnog kluba *Croatia*. Osvojili su četvrto mjesto, a vratar **Vladimir Horvacki** proglašen je za najboljeg vratara turnira.

Turnir koji se redovito održava u ovome bavarskom gradu okuplja hrvatske malonogometne klubove iz Njemačke i nakon pandemijske stanke od četiri godine ponovno je održan.

»U samome startu, pobijedili smo sve ekipe u našoj natjecateljskoj skupini, ukupno je to tri pobjede. U osmini finala smo zbog neriješenog rezultata imali penale i opet pobijedili. Isto je bilo i u četvrtini finala. Ipak, u polufinalu smo imali posla sa spremnijom i jačom ekipom. Oni su na kraju bili i najbolji na turniru. Ipak, uspjeli smo ostati na četvrtom mjestu«, kaže kapetan ekipe Hrvata iz Srbije **Mateo Kujundžić**.

Sve do osmine finala ekipa malonogometaša Hrvata iz Srbije nije primila niti jedan gol. Pobjednička ekipa *Icon* imala je čak jednog juniora koji igra za *Borussiju* iz Dortmunda, doznajemo od Matea.

Na turniru je sudjelovalo 28 seniorskih momčadi i 16 juniorskih. Ekipu naših malonogometaša činilo je osam Subotičana.

»Ti momci su prošli ozbiljne škole nogometa, futsala, malog ili velikog nogometa. Mi godinama skupa igramo, u višem ili nižem rangu natjecanja. Ali svi se poznajemo, skupa treniramo. Tako smo i okupili ekipu«, kaže Kujundžić.

Prvi puta turnir je organiziran na stadionu koji je i »kućna adresa« NK *Croatie*. Najuspješnija je bila ekipa *Restaurant*

Lounge Bara Icon iz Münchena kojoj je pripao veliki pobjednički pokal te novčana nagrada od 3.000 eura.

Predsjednik NK *Croatia* **Zoran Zubaj** i voditelj škole Mladeži **Mario Radeljić** iskazali su zadovoljstvo organizacijskim dijelom i samim tijekom turnira. Dužnosnici NK *Croatia* su dan prije turnira s gostima iz Vojvodine obišli mnogobrojne Münchenske znamenitosti ukazavši im osobitu pozornost i zahvalnost za dolazak. Ekipa iz Srbije cijeni i pomoć negdašnjeg veleposlanika **Gordana Bakote**.

»On se založio na svim razinama i u Hrvatskoj i u našim institucijama da se osiguraju sredstva za prijevoz kako bismo mogli tamo sudjelovati. Zahvaljujemo se gospodinu Bakoti, Državnom uredu za Hrvate izvan Hrvatske i naravno Hrvatskom nacionalnom vijeću«, kaže koordinator nogometne reprezentacije Hrvata u Srbiji **Petar Kuntić**.

Priredena je i večera na kojoj je bio i generalni konzul Republike Hrvatske u Münchenu **Vladimir Duvnjak**, te mnogobrojni sponzori i bivši predsjednici kluba. Organizatori su se zahvalili Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan Republike Hrvatske i državnom tajniku **Zvonku Milasu** koji su omogućili dolazak nogometne reprezentacije Hrvata iz Srbije i bili logistička potpora.

Siniša Jurić

Umotvorine

- * Sve što želiš je na drugoj strani straha.
- * Prvo budi čovjek pa tek onda što god poželiš.
- * Snaga je u moći nad sobom, ne nad drugima.

Vicevi, šale...

- Pa što radiš to?
- Gledam seriju.
- A prljavo posuđe?
- Valjda im se ne gleda serija, otkud znam...

Kažu da informacija od želuca (da je pun) do mozga putuje pet minuta.

Dakle, nisam debela nego neobaviještena blagovremeno.

Mudrolije

- * Ponekad trebaš i stati. Nisu sve želje vrijedne trčanja, kao što ni svi porazi nisu vrijedni odustajanja.
- * Nema potrebe dijeliti ljude na dobre i loše; dođe vrijeme kada se sami podijele.
- * Kada nekom pridaš veću vrijednost od one koju zaslužuje, on te onda proda za tu razliku.

Vremeplov – iz naše arhive

Misa zahvalnica, Bereg, 2013.

Gustiranje

Piše: Ivan Tumbas

Kamara

Čeljadi moja, ovršeno žito. Pridali zabadavad. Cinu nismo znali, pa dobili crkavicu. Miškulancija sa salašarom ide kogod malvazija. Kad podvučem crtu, što sam cile godine bilužio, moj esap je u debelom minusu. Kako meni, tako svom svitu. Al to dotiče najviše salašara. Naš svit uvik veli, ova je godina vaka, dao Bog rodilo, al cina u šipku. Slamu sam izbaliro, triba je vozit. E, tute je greda. Novaca malo, gorivo nije pojeptinilo već očlo gori. Više nema mobaša ko prija. P' onda ti arbajcuj. Čeljad više neće da rade na vrućini i po strnjiki, svi postali gospoda. Tako ja niki dan zašo po selu da pitam jel bi tio kogod doć radit u nadnicu, bacat slamu. Znate l šta su mi kazla čeljad? Nek baca taj čija je. Svi kukaju nema posla, al radit to je izvitren divan. Dospivena čeljad side u mijani po čitav dan uz bocu piva i kukaju kako nemaju novaca kupit ni veknu kruva. Zdravo mi se steščalo. Gustiram, vozit ću slamu konjima kogod što smo radili prija. Unuk će dekat, ja ću dit na špediteru, jedanog čovika ću valjdar nać. Spremio sam špediter, podmazo ga kenjačom, metnio pojase i dobro i svezio. Komšija Felo mi priporučio jednog čovika, al mi podvuko taj malčak je zamanjen krpom, pa divani sam za se, al je dobar radnik. Zajutra rano došo čovik, na prvi poglid vidim nisu mu sve kocke na svom mistu, al pak. Unuk je jedva dočeko da deka konje. Upregnem konje u radni sersam da za ladovine počmemo vozit slamu. Počeli smo od atara prema salašu privlačit. Gledim ovog što mi priporučio čovika da baca slamu jeste jak al niki metiljav, divani furtom sam za se. Deran lagano deka, ovaj dok ne zabode pa baci vilama balu slame kogod usporen snimak na televizoru. Kažem ja da se prominemo. Oće on, oma se niki nakezio, nije skroz ćaknut. Pokažem kako da slaže bale slame. Počo ja bacat, njega zatrpao balama. Šacujem ni vako neće pasirat. Kad smo došli do petog reda, čovčina se boji visine ne smi ni pogledat doli. Nikako smo natovarili voz balama. Pa vrengijama svezali da se ne izvrne na mrginju. Pokažem njemu di ću bacit vrengiju da dovati i pokoso da doda vrengiju. Namoto sam na drvene rašlje vrengiju i zatego. Vičem mu kad ja povučem da on gori povuče pa da zategnem. Ne mož redovno čeljade nać, već jel cucloš, jel zamanutog. Jedva smo zategli. Ovog ne smiš ni ružit, ni svitovat, takom nema suda. Priuzo sam kajase od unuka i lagano sam deko, jel su konji plavi. Čovik je zbaco, ja dio kamaru koju sam smislio da budne velika. Čitav dan smo vozili slamu. Uz dobro ilo što je nana skuvala, kvaseći grlo iz bunara ladmim pivom zgotovili poso. Sunce je žarilo, mogla bi se u ladu ispeć kajgana. Na tilu derana i čovika se vidilo kako su izgorili dok ja u najlonskoj košulji dugački rukava nemam te brige. Velika kamara slame je sadivena, biće josagu za steranje, što mi s radošću pristalo srcu. Kupo sam se u šavolju ispod košarnog ambetuša u crnim klotskim gaćama. Moja žena se samo podsmijava: »Ovi tako izgorili, a ti bili kogod sir«. Sutra je išla s dicom na litovanje na Jadransko more, pa se latila zapovidanja: »Nemoj zaboravit, kvocka triba da se leže, gušćićima sickaj lišća od crnog luka pa zameti s prikрупom«, nabraja, pa pita: »Jel će zavatiť novci što smo dobili milostinju za ovo naše žito?«. Koliko bude toliko ćemo se širit. »Ajzlibanom idete?« »Da, tute sidnemo, do rive u Splitu.« »Jel stel kupili bilitu?« »Bože, pa kupila ja prija podrug miseca.« »Jesi l nasikla šunke, divenice?« »Jesam, sve je spakovano. Zet će doć rad mene limuzinom, putujemo pridveće.« »Kupajte se i za me.« »Jel ti triba što god donet s mora?« »Bože, brez vina suvarka nemojte se vraćat, suvi smokava.«

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Nebo j spalo na zemlju

Kadgod se u študiju priupitam, al da niko ne čuje osim vala dragi Bog, a možda ne b' moro ni on: jel ovaj svit stvorit rad nas čeljadi da nam bude lipo, bolje? Jel da se patimo? Da se stalno oko čegagod brinemo, svađamo? Jel ne do Bog tučemo? Jel to što smo stvorili triba za čas da nestane? Da ono što čekamo, da ne kažem sanjamo, nikad ne bude? Dok čekam da Marin donese vina iz podruma i ladnu sodu svaj snuždit se sprimam za divan. Študiram da j' sve to lipo što smo bili na našem morju, vidili naše, pa onda išli na »Vezove« podsitit se koji smo, kaki smo, šta smo, kad za jedno potlipodne sva doživita lipota nestane. Marin sida, toči, pa će: »Vidim, dida, da ste se stušili. Ko opariti ste. Ko da j' nebo spalo na vaša leđa«. Bože dragi, mislim se, pa ovaj ko da mi u glave, ko da zna od čega študiram šta ću kazat, pa ću: »Jest bome, nebo j' spalo na zemlju. Pa vidio si šta j' juče bilo. Taka salauka, nevrime. Nas promašilo za rutu, al bome gle šta kažu okolo šta j' bilo. Led potuko. Sorovo atar, kuće, auta... Ta nebo ko da j' spalo na zemlju. Gadno smo mi, moj Mame, Bogu zgrišili kokanda. Izgleda da se slabo jel nikako ne moljimo«. Na to će Marin: »E, bome, dida, možda Vi niste puno promašili ovim ričma, al kako sam ja u škole učio tako nevrime, tako ko da nebo spadne na zemlju, bude kad se pomišu vruće i ladno na nebu pa onda nastane ovaka nevolja. To j' sve priroda, dida. A to što j' od prirode, to j' od Boga što b' rekli«. Češem se ja po glave al se ne dam. Objašnjavam mu kako j' čeljade na svitu stvorilo i ono što mu triba i ono što mu ne triba. Da mu Bog do volju da radi šta oće. Da idemo na misec, letimo, ronimo, od piska pravimo njive, oružja za svit uništit, prikrajamo kako komu i šta paše. Al ću: »Sve, sve, sve nam do al kako se niko ni sitio da napravi kaku putvariju, čudo, mirakulu, da se ovake nevolje ne dešavu, da nebo ne spadne na zemlju. Ta ko da se kogod baco ledem s neba, ko da se nebo otvorilo i vitar s cili nebesa se spuščo. A što j' najgorje jel najbolje da će nebo spast na zemlju smo kako čujem znali. Svi znali, a sidili i pušili. Čekali šta će bita, a možda se nismo ni moljili. Taka j' prognoza bila što b' rekli nane mirakule od televizije. I kako to sade sve smo znali a ko da nismo? Ko da smo gluvi i čoravi. I tako svake godine«. Sa' se Marin češe iza glave. Objašnjava kako se vrime prati priko satelita, ovdal, ondal al to baš di će nebo spast na zemlju niko u rutu ne može kazat. Da su svi pucali protiv oblaka i da se potrošilo raketa. Bome ne dam se: »Ja sam čo da take salauke, taka nevrime mož napravit. Da to kogod i pravi ne bil naškodio komugod. Ispadne da dragi Bog sve da na volju, al čeljad to koristi kako se i komu čefne. Sve mene tu smrdi da su bogati tili davno su mogli izmislit šta god protiv ovaki nevolja, al im se neće jel ne da. I cigurno i tu kogod vuče korist, cigurno kogod dobro naplati kad nebo spadne ovako na zemlju. Sam kad su nam uvaljili ove mobilne. I ti će nam se jedanput obit o glavu. Neće nam spast na glavu, al možda bude i gorje«. I mislim se onako u sebe da nam se dobro ne piše. Danas spalo digod tamo, sutra kod nas. A na kraju će bit što j' najžalosnije: svejedno spalo jel ne spalo.

U NEKOLIKO SLIKA

Revija tradicijske odjeće i izbor najljepše Hrvatice izvan Hrvatske u Tomislavgradu

Lemeški juneći paprikaš

Lemeški juneći paprikaš priprema se od mladog junećeg mesa, slatke (i ljute) mljevene paprike, a kuha se u kotliću koji se neprestano obrće. Strogo je zabranjeno koristiti drvenu žlicu ili lopaticu za miješanje. Lemeški paprikaš mješavina je mađarskog i bunjevačkoga načina kuhanja. Bez lemeškog junećeg paprikaša ne može proći ni jedna veća proslava u selu, pa ni svadbe, ako još netko pravi one prave nekadašnje svatove. Lemeški juneći paprikaš kuha se i za *Dužijancu*, a upravo na ovodišnjoj smo od vrsnih majstora uzeli recept za ovojedni *KuHaR*.

A kuhanja su se na plus 37 stupnjeva, kraj otvorene vatre, prihvatili **Lukács Várashelyi** i **László Szabó**.

»Tajna je u jednostavnosti. Nema puno začina. Najvažnija je paprika, jer dobrog paprikaša nema bez dobre paprike. Za lemeški paprikaš to je samo naša lemeška paprika. Kada se obere, paprika se naniže i na prirodan način suši desetak dana, tek onda ide u sušaru i to samo ona zdrava. Tako se dobija kvaliteta koja se ne može naći u industrijski proizvedenoj paprici.

Ne proizvodimo mi puno paprike, ali za lemeški kulen i lemeški paprikaš uvijek je ima dovoljno», kaže Szabó.

Koliko je lemeški paprikaš popularan govori i to što se od 2002. svake godine posljednje subote u srpnju u organizaciji Mjesne zajednice Lemeš održava natjecanje u kuhanju junećeg paprikaša *Lemeški kotlić*.

Sastojci:

25 kilograma junećeg mesa
juneće kosti

3 kilograma luka

sol

25 jušnih žlica lemeške paprike

10 litara vode

Priprema:

Sitno se izreže crni luk (na svaki kilogram mesa ide 120 grama luka). U kotlić se prvo stavi luk, zatim na kocke izrezano juneće meso. Osim čistog mesa, dodaju se i kosti, što su veće to je bolje, jer će spriječiti da paprikaš zagori. Doda se zatim lemeška paprika – na

svaki kilogram mesa jedna dobro napunjena jušna žlica, soli po okusu i stavi se na dobro razgorenu vatru. Može se dodati i ljute mljevene paprike u malo biljnog začina. U ovisnosti od starosti mesa kuha se 2,5 do 3, 5 sata. Čak je i bolje da meso bude nešto starije, jer će se bolje ukuhati i bit će gušći paprikaš. Miješa se tako što se kotlić vrti uz pomoć ručke koja je za to napravljena i na taj način se postiže da kockice mesa ostanu kompaktne.

Lemeški juneći paprikaš služi se bez tijesta, ali tko voli tijesto neće pokvariti okus.

Mjera u receptu je za više od 50 ljudi. Može se kuhati i s manje mesa, pa i na štednjaku u loncu, ali što je više mesa paprikaš će biti boljeg okusa.

KuHaR tradicionalnih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
VOJVOĐANSKA BANKA
AD MS FIL. SUBOTICA
IBAN: RS35325960160000218862
NIU Hrvatska riječ,
Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«,
Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

Krišćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCIJE:

NOVI SAD 90,0 MHz
SUBOTICA 90,7 MHz
SOMBOR 95,7 MHz
NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

@Radio.Marija.Srbije

@radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099
Program: 024/600-011
SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije
Radio Maria play

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

*Astra
Telekom*

011 44 22 009

89. DUŽI ONICA

PETAK, 21. 7. 2023.

**20:00 Književna večer
u Hrvatskom domu**
mons. Stjepan Beretić
*Prilozi za povijest
Katoličke Crkve u Bačkoj*

**Predstavljanje
bandaša i bandašice**

NEĐELJA, 23. 7. 2023.

**9:00 Okupljanje sudionika
u Hrvatskom domu**

**10:00 Sveta misa
u crkvi Presvetog Trojstva**
Kolo na Trgu Svetog Trojstva

**12:30 Predaja kruha
gradonačelniku Sombora**

**14:00 Risarski ručak
u Hrvatskom domu**

